

LUNDS UNIVERSITET
Socialhögskolan
Campus Helsingborg
SOL 066
Höstterminen 2004

Barnlösa homosexuellas syn på familjebildning och föräldraskap

Av: Jenny Persson och Sandra Zrinscak
Handledare: Pernilla Liedgren Dobronravoff

Abstract

The purpose of this essay was to examine how childless homosexuals (men and women) were looking at family formation and parenthood. The essential questions were how the homosexuals felt about their own parenthood in the future and about different family constellations. We also wanted to examine how they experienced reactions from the society and what they thought about the current Swedish laws in force of adoption and insemination.

We have chosen to work with a qualitative method and interviewed nine childless homosexual men and women in the age between 21 - 39 years to get some answers about the questions above.

The main result from the interviews was that the homosexuals had the same thoughts like any other future parent but with a more complicated engagement. Even though they some times felt a resistance in the society against homosexual parenthood it was not a thing that would stop them from getting children.

Innehållsförteckning

Förord	s.5
1. Inledning och problemformulering	s.6
1.1. Syfte och frågeställningar	s.7
2. Metod och arbetssätt	s.7
2.1. Val av metod och undersökningens upplägg.....	s.8
2.2. Litteratur och andra källor	s.9
2.3. Urval och genomförande av intervjuer	s.10
2.4. Transkribering och bearbetning av intervjuer.....	s.13
2.5. Undersökningens tillförlitlighet.....	s.13
2.6. Etiska överväganden.....	s.14
3. Fortsatt framställning	s.14
4. Begreppsförklaringar	s.15
5. Bakgrundsfakta	s.16
5.1. Kort historik	s.16
5.2. Adoption.....	s.16
5.2.1. Lagen.....	s.16
5.2.2. Tillvägagångssätt	s.17
5.2.3. I praktiken.....	s.18
5.3. Närståendeadoption.....	s.18
5.3.1. Lagen.....	s.18
5.3.2. Tillvägagångssättet.....	s.19
5.3.3. I praktiken.....	s.19
5.4. Insemination.....	s.19
5.4.1. Lagen.....	s.19
5.4.2. Tillvägagångssättet.....	s.20
5.4.3. I praktiken.....	s.20
6. Det heteronormativa samhället	s.20
7. Stigma – Goffmans begrepp	s.21
8. Tidigare undersökningar	s.24
8.1. Undersökning I	s.24
8.2. Undersökning II.....	s.29

9. Resultat och analys	s.33
9.1. Hur de intervjuade känner, tycker och tänker kring föräldraskap	s.33
9.1.1. Resultat.....	s.33
9.1.2. Analys	s.35
9.2. Hur de intervjuade känner, tycker och tänker om familjebilder, roller och förebilder.....	s.36
9.2.1. Resultat.....	s.36
9.2.2. Analys	s.37
9.3. Hur de intervjuade känner, tycker och tänker kring lagar	s.38
9.3.1. Resultat.....	s.38
9.3.2. Analys	s.38
9.4. Hur de intervjuade känner, tycker och tänker kring det heteronormativa samhällets attityder med fördomar och mobbing	s.40
9.4.1. Resultat.....	s.40
9.4.2. Analys	s.41
9.5. Hur de intervjuade känner, tycker och tänker om framtiden.....	s.42
9.5.1. Resultat.....	s.42
9.5.2. Analys	s.43
10. Slutsatser och avslutande diskussion	s.44
Källförteckning	s.47
Bilaga	s.49

Förord

Vi vill här passa på att tacka alla de personer som varit betydelsefulla för uppsatsens genomförande. Vi vill rikta ett stort tack till alla de intervjupersoner som ställde upp. Det var härligt att få se det engagemang och den tillit som de visade oss. Ett särskilt tack till ”Sissi” som hjälpte oss att finna frivilliga personer att intervjua.

Vi vill också tacka vår handledare Pernilla Liedgren Dobronravoff för ärlig, tydlig och rolig handledning.

Det är med ett suveränt välfungerande samarbete och intressanta livliga diskussioner som vi stegvis arbetat oss igenom vår C-uppsats.

1. Inledning och problemformulering

En generell syn i samhället idag är att föräldraskap är någonting stort, något man bildar och ser fram emot. Vi menar att samhället ser en skillnad på ett heterosexuellt och ett homosexuellt föräldraskap. Det är bara att vara ärlig och gå till sin egen syn eller till någon i sin närhet, så ser vi att vi ännu inte har kommit så långt i vårt tänkande att vi ser det som detsamma. Vårt uppsatsämne grundade sig i funderingar kring hur de homosexuella själva upplever det. Ser de någon skillnad på ett heterosexuellt och homosexuellt föräldraskap?

Homosexuella som föräldrar har i många år varit på tapeten i det svenska samhället. Bara de senaste åren har en livlig diskussion tagit form och mynnat ut i att homosexuella par ska få prövas som adoptivföräldrar, något som bara för några år sedan ansågs helt uteslutet. I nuläget diskuteras istället homosexuellas rätt att i Sverige få inseminera på klinik, vilket idag är förbjudet enligt lag. Vi kan bara genom att till exempel se på lagar förstå att vårt samhälle utgår från ett heteronormativt synsätt. Det är en social norm som utgår ifrån ett heterosexuellt perspektiv. Paret består av en man och en kvinna (www.rfsl.se/?p=412). Heterosexualiteten som en dominerande norm utgår även föräldraskapet ifrån. Därför dröjde det bland annat ända fram till 2003 innan homosexuella fick samma rättigheter som heterosexuella par gällande adoption.

Heteronormen präglar hela vårt samhälle och påverkar samhällets attityder i stort. Det som inte faller inom normen betraktas som avvikande eller onormalt. Detta sker både på ett medvetet och på ett omedvetet plan (www.rfsl.se/?p=412). Det sker på detta vis en slags stämpling i samhället, en stigmatisering, som den amerikanska professorn i sociologi och antropologi Erving Goffman skulle ha uttryckt det. Både det heteronormativa samhället och stigmatisering kommer att behandlas framåt i egna avsnitt i uppsatsen.

De homosexuella som har en längtan och en önskan efter ett föräldraskap bör få en rad större hinder framför sig än heterosexuella blivande föräldrar. Vi ville med vår undersökning se hur de homosexuella ställer sig till ett eventuellt kommande föräldraskap, till en homosexuell familjebildning i det svenska samhället idag. Vi intervjuade nio stycken homosexuella män och kvinnor för att bland annat se hur de upplever samhällets syn på de homosexuellas situation och om de upplever den rådande normen som problematisk.

1.1. Syfte och frågeställningar

Vårt syfte med undersökningen var att undersöka hur barnlösa homosexuella (män och kvinnor) ser på familjebildning och föräldrarskap i det nutida svenska samhället.

Våra frågeställningar under arbetets gång har varit;

- Hur känner, tycker och tänker de intervjuade inför ett eventuellt föräldrarskap i dagens samhälle?
- Hur känner, tycker och tänker de intervjuade angående olika familjebildningar, roller och förebilder?
- Hur känner, tycker och upplever/reagerar de intervjuade inför samhällets reaktioner på homosexuellas föräldrarskap?
- Vad anser de intervjuade om lagarna kring adoption och insemination?

2. Metod och arbetssätt

Efter att tillsammans funnit ett område vi båda var intresserade av att undersöka och allt eftersom arbetet med vårt syfte och frågeställningarna tagit form, var det dags för val av metod och allt annat arbete som undersökningen i sig krävde. Bland annat innebar detta att hitta personer till intervjuerna, göra intervjufrågorna, testa frågorna och genomföra intervjuerna. Parallellt med detta sökte vi efter annan lämplig litteratur och inläsning av det valda området tog fart. Detta hjälpte oss att avgränsa undersökningsområdet. Men även för att själva vara inlästa och vara så införstådda som möjligt med förutsättningarna för homosexuella som vill bli föräldrar. För att närma oss själva ämnet läste vi även ett par böcker där homosexuella som redan är föräldrar uttryckt sina tankar kring föräldraskap. Dessa har fungerat som inspirationskällor för oss under arbetets gång. Vi hade tänkt vänta tills vi genomfört och arbetat med intervjuerna med att bestämma oss för vilken teori vi skulle knyta vår undersökning till men började ändå tidigt med att läsa in oss på olika teorier. Även tidigare forskning sökte vi kort därefter. Dock var det svårt att finna jämförbart material med exakt det vi tänkt undersöka.

Efter genomförandet av intervjuerna påbörjade vi skrivandet. Parallellt med detta började bearbetningssteget med intervjuresultaten och därefter analysen.

I detta avsnitt kommer vi att redovisa och diskutera det ovan nämnda, det vill säga processen kring att utforma en undersökning och dess konsekvenser. Allmänt gällande vårt arbetssätt under studiens gång har varit att vi hela tiden fört dagbok över vårt arbete. Detta både för vår egen skull men också för att kunna återge ett så verkligt material som möjligt för läsarna. Mycket, eller det mesta, av arbetet har skett tillsammans men vi har även delat upp en del saker som till exempel skrivandet av vissa olika delar och transkriberingen av intervjuerna. Men en gemensam genomläsning och korrigerings har alltid gjorts innan vi bestämt oss för det slutliga resultatets innehåll.

2.1. Val av metod och undersökningens upplägg

Den metod som vi valde att använda oss av för att försöka besvara våra frågeställningar blev kvalitativa intervjuer med barnlösa homosexuella män och kvinnor. Då vårt syfte och perspektivval var att undersöka hur de intervjuade själva ser på familjebildning och föräldraskap ansåg vi detta vara det mest givande sättet. Inledningsvis skriver Kvale (1997), vilket styrde vårt val av metod, att: *"Den kvalitativa forskningsintervjun söker förståvärlden ur de intervjuades synvinkel, utveckla innebörden av människors erfarenheter, frilägga deras livsvärd före de vetenskapliga förklaringarna"* (s. 9). Vår studie syftar till att vara en icke-experimentell undersökning, vi har inte sökt några orsakssamband mellan olika variabler eller omvandlat vårt inhämtade material till siffror. Vi har helt enkelt velat närma oss hur de intervjuade känner, tycker och tänker kring våra frågeställningar, vi har själva arbetat med att uppfatta och tolka svaren från intervjuerna.

I Holme & Solvang (1997) beskrivs skillnaden mellan kvalitativ och kvantitativ metod vara olika sätt att använda sig av siffror och statistik. Samtidigt tar författarna upp det mycket väsentliga faktumet att oavsett metodval så innebär bägge metoderna för- och nackdelar och valet därför, enligt dem, bör ha sin utgångspunkt i frågeställningarna som ska besvaras (s. 13-15). Vidare i boken utvecklas detta och författarna skriver; *"Om vi påförhand binder upp oss för en viss metod, kommer detta att leda till att vi har inskränkt vår frihet beträffande val av frågeställningar"* (s. 75). Vi har, som Holme & Solvang förespråkar, i vårt metodval utgått från våra frågeställningar. De fördelar vi finner med vårt val av metod är att vi inte får något bortfall som en kvantitativ undersökning ofta innebär då vi som intervjuare hela tiden varit på plats. Dessutom har vi hela tiden haft möjlighet till att reda ut missförstånd direkt och de svarande har inte "hunnit" se nästkommande fråga som många gånger kan vara fallet vid

enkäter. Dock är just vår närvaro vid intervjuerna också det som varit det negativa i metodvalet. Exempelvis kan de intervjuade ha svarat så som de tror att vi vill att de ska svara. Svaren kan helt enkelt bli vridna på grund av en mängd olika faktorer exempelvis så som personlighet, ålder, hudfärg. Detta tycker vi går att koppla till det som Hilde (2001) kallar *intervjuareffekt* (s. 12) och kommer att utvecklas framåt när resultatets tillförlitlighet tas upp då den har relevans för denna.

2.2. Litteratur och andra källor

Hiltes (2001) *PM för uppsatsskrivande* är det som varit grunden för vår undersöknings utformande. PM:et är väldigt enkelt och lättförståeligt för att till en början komma igång lite lätt men då det inte räcker till helt och hållet utan mer är till för att ge ramarna har andra metodböcker varit tvungna för djupare insikt på valda områden. Utöver PM:et är de metodböcker som varit vår utgångspunkt Holme & Solvang (1997) *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder* och Kvale (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Den första finner vi bra innan valet av metod är gjort och den andra som specificerar sig just på den kvalitativa metoden är utmärkt till att slå i när man väl bestämt sig. Den tar upp mycket om allt, en heltäckande bok för den som ska göra en kvalitativ undersökning. Dock kan texten ibland vara svår att ta in.

För att kunna få grepp om ren fakta och kunna definiera vissa aktuella begrepp har vi främst använt oss av Stenholm & Strömberg (2004) *Homofamiljer - Guide i praktiska, juridiska och ibland absurda frågor för homosexuella som vill ha barn*. Men också artiklar och faktablad som vi fann via Internet. RFSL:s hemsida / Mediarkivet m.fl.

Till vår teoretiska utgångspunkt, Erving Goffmans teori om stigmatisering, har vi läst Goffmans bok *Stigma – den avvikandes roll och identitet* från 1973 och därtill tagit hjälp av Hilde (1996) *Avvikande beteende – en sociologisk introduktion*.

De tidigare undersökningar som vi jämfört vårt inhämtade material med kommer att beskrivas och kritiserats framåt där de blir aktuella. Vi väljer att göra på detta viss för att läsaren ska undgå upprepning.

De böcker som lästes för att komma närmare själva ämnet är följande för den som är intresserad (se källförteckning för fullständig information);

- Edman (1996) *Älskade barn - Homo- och bisexuella föräldrar berättar*.
- Hedman & Oscarson (2003) *Tjejerna mot strömmen - Berättelser av flator, bin och könsöverskridare*.
- Jansson (1992) *Handbok för homosexuella föräldrar*.
- Parikas (1995) *Öppenhetens betydelse - Homo- och bisexuella i Sverige mellan perversitet och dygdemönster*.

Samtliga av dessa har helt och hållet endast fungerat som inspiration och inblick.

2.3. Urval och genomförande av intervjuer

Då homosexuella individer utgör en så kallad dold population kan det vara svårt att söka och finna personer som är villiga att ställa upp och låta sig intervjuas. Detta har visat sig i tidigare undersökningsfall då forskare blivit tvungna att använda sig av exempelvis annonser eller andra informella vägar. I Zetterqvist Nelsons (2000) undersökning *Döttrar, söner och homosexuella föräldrar* kan läsaren se att Zetterqvist använde sig av annonser i tidningar och på hemsidor samt utdelning av intresseblanketter vid olika arrangemang för att finna sina respondenter (s. 10). I vårt fall blev detta, tack och lov, inte så komplicerat eller tidskrävande som det kunde ha blivit då vi hade turen att få hjälp av en kvinna som själv är homosexuell. Denna kvinnas relation till oss är att hon ingår i umgängeskretsen för en av oss men helt okänd för den andra. Hon fick bli vår kontaktperson med "fältet". Hon frågade sig för och fick ihop en grupp på nio stycken personer (inklusive sig själv) som ställde upp. Urvalet är alltså strategiskt då vi sökte barnlösa homosexuella män och kvinnor. De intervjuade var vid intervjutillfället mellan 21 - 39 år och det blev sex stycken kvinnor och tre stycken män. Önskvärt hade givetvis varit att ha hälften män och hälften kvinnor. Men då debatten i samhället just nu inriktar sig på insemineringsfrågan, det vill säga att även homosexuella kvinnor ska få rätt till inseminering på klinik, anser vi samtidigt att det är till en fördel att urvalet består av flest kvinnor, då denna fråga främst vänder sig till dem. En viktig faktor vid sökandet var att respondenterna skulle vara barnlösa då vi ville undersöka attityderna hos dem som eventuellt står inför ett föräldraskap. Det var däremot inte nödvändigt att ett uttryckt önskemål om barn fanns. Vi har inte heller vänt oss till en särskild yrkesgrupp utan låtit slumpen avgöra, dels eftersom det är en så kallad dold population, dels för att vi ville få en så bred och representativ urvalsgrupp som möjligt. Genom denna metod blev slutresultatet att

urvalsgruppen bestod av allt från studerande och arbetssökande till chefsposition. Alla intervjupersoner svarade att de är öppna med sin sexuella läggning i olika grader. Fem av de nio intervjuade svarade att de är öppna för fram för allt vänner och familj. De svarade att det främst är på jobb eller i skolan som de är lite försiktiga. Flera av dem svarade dock att frågar någon så berättar de. De resterande fyra svarade vid intervjutillfället att de är helt öppna. Givetvis varierar det sedan hur länge de varit så. Vi valde att utgå från vad de svarade under intervjutillfällena. Fem av de nio tillfrågade befann sig vid intervjutillfället i ett homosexuellt förhållande medan resterande fyra kallade sig singlar. Detta fann vi intressant då de har olika närhet till ett eventuellt föräldraskap.

Intervjufrågorna (se bilaga) utformades utifrån det syfte och de frågeställningar som vi redovisat och med mycket tankar kring etik och moral då vi skulle undersöka en, enligt oss, redan diskriminerad grupp och då det gällde mycket personliga frågor. Vårt personliga förhållningssätt till etik och moral har varit att få till en berättarmiljö vid intervjutillfällena. Att ge de intervjuade stort utrymme att själva berätta och själva bestämma hur djupt de velat gå in på ämnet utan att vi, så långt det gått, ställt för detaljerade frågor. De frågor som vi dock behövde få svar på för resultatens skull har vi försökt framföra så smidigt som möjligt. I vissa fall började den intervjuade skruva på sig eller fnittra nervöst och då tog vi en liten paus. Den intervjuade blev även alltid informerad innan själva intervjun om ämnet och tillfrågades om de kände sig bekväma att svara på våra frågor. De fick även reda på att de när som helst kunde avbryta intervjun.

Innan de riktiga intervjuerna genomfördes testades de på nära och kära för att se om våra frågor överensstämde med det vi ville få fram och för att få konstruktiv kritik. Justeringar gjordes, främst gällande frågornas utformande för att bli mer tydliga men även ett utökande av frågorna gjordes. Intervjuerna genomfördes tillsammans av oss bägge där vi skiftade mellan att en intervjuade och den andra antecknade vad som sades. I det fall där en av oss kände den ena kvinnan utfördes intervjun ensam av den som inte kände henne för att försöka hålla en så professionell distans som möjligt. Intervjuerna både bandades och antecknades för att säkerställa att allt kom med. Den kvinna som ordnat de olika kontakterna upplät sin lägenhet för oss vid sex av de nio intervjuerna. Vad detta haft för betydelse för svaren kan vi bara spekulera i, men vi hoppas på att de har gjort dem alla mer avslappnade än att till exempel intervjuas på offentliga plaster (eller hos någon av oss som de aldrig tidigare besökt). Två av de övriga intervjuerna genomfördes på platser som de intervjuade själva valde. Varje

intervju genomfördes "bakom stängda dörrar" med endast undertecknade och den aktuella intervjupersonen. Då de hände att vissa kom under samma tidpunkt bad vi dessa diskutera allt annat än synen på föräldraskap medan de väntade på sin tur. Vi får hoppas på att detta följdes och att de inte blivit påverkade av varandra i sina svar. Den nionde intervjun fick genomföras per högtalartelefon (denna gång satt vi hemma hos en av oss) då denne befann sig på annan ort och inte hade möjlighet att ta sig till oss eller vi till henne. Denna intervju blev inte lika realistisk som de andra då vi gick miste om interaktionen mellan oss och den intervjuade. Vi missade ansiktsuttryck och andra intryck som man annars får med men kunde ändå höra suckar och "tysta perioder".

För att inte göra det för rörigt och inte tappa fokus var vi noga med att det endast var en av oss som ställde frågorna vid intervjutillfället. Den som antecknade fick utrymme för sina följdfrågor på slutet. Detta tror vi har underlättat för både oss själva och de intervjuade. Det har för oss underlättat transkriberingen och för de intervjuade blev dialogen lättare då de endast behövde koncentrera sig på en person åt gången. Intervjutekniken som genomsyrat samtliga intervjuer har varit att ställa så liknande följdfrågor som möjligt så att svaren matchar varandra och blir jämförbara men även följdfrågor för att utveckla andra intressanta bitar som intervjupersonerna kommit in på. Ett annat viktigt inslag har varit att låta tystnaden råda.

I Zetterqvist Nelsons studie (2000) *Döttrar, söner och homosexuella föräldrar* läste vi att under hennes intervjuer fann hon det viktigt att klargöra sin egna heterosexuella läggning. Många av hennes respondenter uttryckte nämligen att det många gånger kunde kännas jobbigt att berätta om svåra upplevelser för åhörare där det fanns anledning att tro att denne inte kunde identifiera sig med ett homosexuellt liv. Ett liv som många gånger innefattar en sorts stämpling. Nackdelen med att klargöra sin sexuella läggning var att bekräfta denna distans men genom att vara införstådd med deras livsvillkor visade det sig snarare för Zetterqvist Nelson vara till fördel. Genom klargörandet av hennes egna sexuella läggning kunde hon ställa en rad självklara och naiva frågor som gynnade berättelsernas utsagor (s 14). Denna metod hade vi i åtanke vid våra intervjutillfällen och fann liksom Zetterqvist Nelson att det gynnade intervjurens resultatet.

2.4. Transkribering av intervjuerna och analysens upplägg

Ett väldigt tidskrävande arbete påbörjades då det var dags för transkribering av alla intervjuer. Samtliga intervjuer förutom två stycken fanns bandade. I den första intervjun som genomfördes skedde ett tekniskt fel på bandspelaren. Då vi båda hade antecknat under intervjun kunde vi direkt efteråt sätta oss ner och skriva ihop intervjun. Vi valde detta tillvägagångssätt eftersom vi inte ville göra om intervjun då den äkta intervjukänslan var borta, ögonblicket fanns i stunden. Intervjupersonen fick vid ett senare tillfälle läsa igenom sin intervju för att se om vi eventuellt hade gått miste om något. Intervjun som genomfördes över telefon behandlades på samma vis. Resterande intervjuer skrevs ut ord för ord inklusive suckar, fnitter och ”hummande”. Bandspelaren var digital och därför fick samtliga intervjuer plats på ett och samma ”band”. Ljudupptagningarna kommer att sparas på dolda datafiler tills undersökningen är genomförd och publicerad. Transkriberingarna kommer därefter endast att finnas i utskriftsformat arkiverade hos författarna. Transkriberingen har genomförts på dator med ljudupptagningarna i hörlurar.

Därefter följde arbetet med att hitta teman. Här tog vi hjälp av Lars B Ohlssons tips från föreläsningen *Metod* på Campus Helsingborg om att arbeta med färger (041025, kl 9.15–12.00, sal C217). Vi bestämde en färg till varje tema och därefter läste vi båda igenom samtliga intervjuer och markerade olika svar som föll under de olika temana. I vissa fall matchade svaren flera teman, vi fick då sätta oss ner och diskutera hur vi skulle hantera detta. Vi valde här att fläta ihop vissa teman och använda underrubriker.

2.5. Undersökningens tillförlitlighet

Har vi då undersökt det vi sagt oss undersöka och har det gått till på bästa sätt? Undersökningen ska inte ses vara statistiskt representativ i förhållanden till hela den homosexuella gruppen i Sverige då det endast rör sig om nio stycken intervjuer. Vi ser våra intervjuer istället som berättelser ur livet och som kan visa på olika tendenser. Av denna anledning har vi, när vi formulerat våra frågeställningar endast skrivit de intervjuade eftersom de endast representerar sig själva och inte alla homosexuella. Våra egna roller i undersökningen ser vi själva som objektiva då vi inte haft en och samma relation till ämnet. Med detta menar vi inte att vi haft helt skilda åsikter utan att vi haft helt olika närhet/relation till homosexuella. En av oss har flera öppna homosexuella vänner medan den andra inte har vetskap om någon i sin umgängeskrets. Samtidigt ska vi inte glömma bort den så kallade

intervjuareffekten som vi tidigare nämnt. Kanske har de svarade blivit påverkade och svarat annorlunda för att vi exempelvis är unga, kvinnor och studenter. Eller för att vi var öppna om att vi är heterosexuella eller helt enkelt på grund av våra personligheter. Men då vi själva ser det som att vår undersökning ger de homosexuella som deltagit en möjlighet att höras, så tror vi inte att vi påverkat dem i så hög grad, däremot kanske det kan vara så att en del svarat ännu mer ”starkt” just för att höras. Detta är frågor som vi aldrig kan svara på men som vi alla ändå måste ha i åtanke.

2.6. Etiska överväganden

För att skydda de intervjuades personliga identitet och för att tillförsäkra dem anonymitet har de alla fått välja var sitt fingerat namn och nämns med dessa vid olika citat men med sin riktiga ålder. Vid vissa uttalanden har vi valt att endast skriva kvinna eller man då dessa uttalande kan vara utpekande. Även om vår kontaktperson redan innan hört med de intervjuade om de verkligen ville ställa upp på att intervjuas så frågade vi ännu en gång (innan intervjun påbörjats) när vi presenterade syfte och publikation.

Vår undersökning har som vi tidigare nämnt genomförts med mycket tankar kring etik och moral då de homosexuella enligt oss är en diskriminerad grupp i samhället. Av samma anledning är det lika viktigt att personer ur denna grupp som vill komma till tals får tillfälle till det. Liksom vi skrev inledningsvis så uppfattade vi det som att samhället många gånger pratar *om* de homosexuella och inte *med*. Flertal av tidigare studier samt media vänder sig ofta till den heterosexuella allmänheten, riksdag och regering och pratar förbi den homosexuella gruppen. Vi ansåg därigenom att även om vår undersökning kan anses känslig och som ett övertramp på den personliga integriteten är den berättigad att genomföras. Tidigare nämnda Kvale (1997) styrker det vi vill säga med följande ord; *”Ett centralt mål för samhällsvetenskaperna är att frambringa kunskap som kan förbättra människans situation och ge henne ökat värde... Forskning med människor som deltagare måste tjäna vetenskapliga och mänskliga intressen.”* (s.104). Poängteras bör att vår undersökning har varit helt frivillig för delaktiga personer och att vi lovat dem anonymitet.

3. Fortsatt framställning

Härnäst kommer vi först att redovisa viktiga begrepp för att öka förståelsen både faktamässigt och för våra utgångspunkter. Därefter tar vi upp bakgrundsfakta, mycket baserat på samhället

idag med aktuella lagar och normer. De tidigare undersökningar som vi kommer att använda oss av vid analysen av vårt egna inhämtade material kommer även det att redovisas och utvecklas här. Till sist kommer våra teoretiska utgångspunkter att presenteras innan resultatredovisning/analys och slutdiskussion tar vid.

4. Begreppsförklaringar

Samtliga begrepp är viktiga att ha med sig då man fortsättningsvis läser vår undersökning. Begreppen vi presenterar är vår gemensamma tolkning som vi diskuterat fram efter att ha läst litteratur, tidningsartiklar och tidigare undersökningar. Fler begrepp används genom texten men blir kontinuerligt förklarade.

Homosexuell

-En man eller kvinna som endast attraheras av människor av samma kön.

Bisexuell

-En man eller kvinna som attraheras av båda könen.

Heterosexuell

-En man eller kvinna som attraheras av endast det motsatta könet.

Närståendeadoption

-Då du adopterar din partners barn, biologiskt barn eller adoptivbarn. Även kallat styvbarnsadoption.

Medmamma / medpappa

-Begrepp som används i homosexuella relationer. Den av parterna som inte är biologisk eller adoptiv förälder till barnet men som ändå ingår i familjen.

Partnerskap/Registrerade partners

-Äktenskap för homosexuella.

Aktiv pappa

-En biologisk fader som tar en aktiv del av barnets liv.

Passiv pappa

-En biologisk fader som tar en passiv roll i barnets liv.

Okänd/Känd pappa

-Då man har en spermadonator som antingen är anonym eller inte.

5. Bakgrundfakta

5.1. Kort historik

- År 1944 avkriminaliserades homosexuella handlingar.
- År 1955 slog högsta domstolen fast att homosexuella inte anses olämpliga som vårdnadshavare.
- År 1979 ströks homosexualiteten ur sjukdomsregistret.
- År 1985 uteslöts ensamstående - och homosexuella kvinnor från inseminationslagen om att få inseminera på sjukhus.
- År 1987 infördes lagen om diskriminering av homosexuella.
- År 1993 kom första avslaget från regeringen till en homosexuell man som ville adoptera. Motiveringen; Omvärldens negativa inställning skulle belasta barnet.
- År 1995 fastställdes det att homosexuella par ska få ingå partnerskap.
- År 1996 fick ett lesbiskt par som har inseminerat rätt att dela på föräldraledigheten.
- År 2003 fick homosexuella par rätt att prövas som adoptivföräldrar.
Samma år likställdes homosexuella med heterosexuella i sambolagen.
(Stenholm & Strömberg 2004 s. 309-312)

5.2. Adoption

5.2.1. Lagen

Det har under en längre tid debatterats i samhället om homosexuella par ska likställas med heterosexuella par i lagen om adoption. Många av de internationella studier som har undersökt hur barn med homosexuella föräldrar mår visar inte på någon indikation att barnen skulle påverkas negativt på grund av deras föräldrars sexuella läggning. Effekterna på barnen visar inte något hinder för barnens psykosociala utveckling eller välmående (Dunne, 2002-05-22, Dagens Nyheter.).

Även nationell forskning har genomförts inför riksdagens och regeringens beslut om ändring i lagen för homosexuellas rätt till att adoptera. I ett faktablad från justitiedepartementet går att läsa följande resultat vilket riksdagen och regeringen hade i åtanke vid beslutet;

”Forskningen talar med tillräcklig säkerhet för att registrerade partner allmänt sett kan erbjuda adoptivbarn en god uppväxtmiljö och tillgodose adoptivbarns särskilda behov, också om man ser till den känsliga situation som barnet då kan befinna sig i på grund av partnernas homosexualitet” (Regeringskansliet, Justitiedepartementet, Faktablad Ju 03.03 mars 2003).

Riksdagen och regeringen tog beslutet att från och med 1 februari år 2003 likställdes homosexuella med heterosexuella i lagen om adoption. Registrerade partners får provas som adoptions föräldrar (Regeringskansliet, Faktablad Ju 03.03 mars 2003).

Internationell forskning pekar på att homosexuella som själva fått hitta och forma sin identitet i samhällen där majoriteten är annorlunda än en själv kan finnas särskilt lämpade att ta hand om adopterade barn och stötta dem i processen att finna sig själv trots att de eventuellt ser sig som annorlunda (Dunne, 2002-05-22, Dagens Nyheter.).

Det främsta argumentet mot att homosexuella partner ska få adoptera var att en adoption ska ske utifrån barnets bästa och barnets behov och inte utifrån vuxnas behov. De partier som ställde sig emot lagändringen hänvisade till FN:s barnkonvention. Den föreskriver att

”...om det råder osäkerhet om huruvida lagstadgande eller andra åtgärder är till skada för barnet eller inte så ska försiktighetsprincipen råda. Det innebär att sådana åtgärder inte ska vidtas, som eventuellt kan utgöra ett hot mot barns bästa, även om detta inte fullt kan beläggas”.

(www.mediarkivet.se, Pålsson, Chatrine & Åsbjörnsson, Rolf, *Vuxnas behov går före barnens*, 2002-06-05.)

De ovannämnda ”motståndarna” menade att barn aldrig ska användas som verktyg för att tillgodose vuxnas behov.

5.2.2. Tillvägagångssättet

En ansökan om adoption ska gå via det kommunala socialkontoret som gör en utredning på de sökande. Godkänns de sökande av socialnämnden så skickas ansökan vidare till adoptionsorganisationerna som har kontakten med givarländerna. I de flesta fall har även

tingsrätten ett sista ord i ärendet. Som sökande ska man vara minst 25 år, ensamstående annars gifta eller registrerade partner. Utredarna följer riktlinjer som förarbeten till reformen och NIA, statens nämnd för internationella adoptionsfrågor, belyser som viktiga. Grundläggande är att förhållandet hos de sökande ska vara seriöst och stabilt. De/den sökande ska uppvisa mognad, ansvarskännande och kunna svara på varför man vill adoptera. Utredarna tittar även på språk, tidigare förhållanden, relation till släkt och vänner, den egna uppväxten och hälsan, utbildning, sysselsättning i termer av både arbete och fritid samt kunskapen om barn. Tillägg har skett i sambanden med lagändringen som dels tar upp ytterliggare riktlinjer som utredarna bör titta på men även tips om att utredarna bör tänka igenom sin egen inställning till homosexuella och adoptioner samt att ha en jämställd syn på homosexuella och heterosexuella sökande. I tilläggen för homosexuella som vill adoptera belyses öppenhet, både gentemot barnet men även mot omgivningen, parförhållandet bör inte vara omgärdat av hemligheter. Förarbetena poängterar även att de sökande bör kunna hantera omgivningens attityder. Hela processen genomsyras av barnets bästa och barnets behov (Stenholm & Strömberg, 2004, s. 209).

5.2.3. I praktiken

Givarländerna som de svenska adoptionsorganisationerna har kontakt med är de som sätter upp regler och begränsningar för internationella adoptioner. Det är barnens ursprungsländer som har det sista ordet i alla adoptioner. I varje enskilt fall kan de sätta sig emot om det är något de inte tycker stämmer överens med deras krav. Förarbetena belyser vikten av att vara lyhörd och medveten om att givarländerna ofta har en helt annan syn på homosexuella och homosexuella som föräldrar. (Regeringskansliet, Faktablad Ju 03.03 mars 2003). En av NIA:s rapporter presenterade att i januari 2004 fanns där inget givarland som accepterar homosexuella som adoptivföräldrar (Stenholm & Strömberg, 2004, s. 209).

5.3. Närståendeadoption

5.3.1. Lagen

I samband med lagändringen om att homosexuella får prövas som adoptivföräldrar blev det även lagligt för närståendeadoption. Detta innebär att i homosexuella förhållanden kan den ena partnern ansöka om att få adoptera den andre partners barn, biologisk som adopterat. På detta sätt blir båda parterna föräldrar i rättsligt perspektiv. Detta medför en ekonomisk, social och rättslig trygghet för barnet (Stenholm & Strömberg, 2004, s. 219-224).

5.3.2. Tillvägagångssätt

För att få ansöka om närståendeadoption måste man ha fyllt arton år och ha ingått registrerat partnerskap. Ansökan lämnas ihop med en motivering om varför det skulle vara till barnets bästa till tingsrätten som ger det kommunala socialkontoret i uppdrag att utreda familjen. Utredarna ska höra både den som ansöker om adoption och den redan rättsliga föräldern. Hela processen ska genomsyras av barnets bästa och barnets behov. Socialnämnden fattar ett beslut men tingsätten har det sista ordet (Stenholm & Strömberg, 2004, s. 219-224).

5.3.3. I praktiken

Sedan lagen trädde i kraft så har flera närståendeadoptioner genomförts. De flesta sker av kvinnliga par där den ena partnern har inseminerats på klinik och där den andre partnern adopterar barnet. Även i fall där pappan donerat sperma men önskar att avsäga sig faderskapet har närståendeadoption genomförts. Oftast ser socialnämnden på dessa situationer att det ligger i barnets intresse att få två rättsliga föräldrar. Då en närståendeadoption är genomförd är båda parterna lika mycket förälder till barnet juridiskt sätt. Svåra situationer för närståendeadoptioner är då det finns en pappa fast den biologiska mamman kanske inte vill uppge vem. Socialkontoren anser alltid att det ligger i barnets intresse att få veta sitt ursprung och det kan även finnas en pappa som inte vill ge upp vårdnaden. En faderskaps utredning är därför alltid obligatorisk om socialsekreteraren inte finner att det är till skada för barnet. (Stenholm & Strömberg, 2004, s. 219-224).

5.4. Insemination

5.4.1. Lagen

I dagens Sverige är det inte lagligt för homosexuella par att insemineras på klinik. Men debatten om en eventuell lagändring är i full gång. Olika motioner, betänkande och yttrande påvisar att det inte är en fråga om de homosexuella ska få inseminera för att få barn utan istället hur det ska ske. Inseminations kliniker i till exempel Finland och Danmark som många svenska homosexuella besöker utför insemination med endast okända spermadonatorer. Detta medför en komplikation av ställningstagandet att för barnets bästa ska barnet ha tillgång till informationen om sitt biologiska ursprung. Detta är ett av de starkaste argumenten för att homosexuella ska få inseminera på kliniker i Sverige eftersom vi här bara använder kända spermadonatorer. Om lagen ändras så att även homosexuella par får tillgång till insemination

på svenska kliniker innebär nästa steg i debatten om hur föräldraskapet ska fastställas. Ett av förslagen är moderskapspresumtion vilket innebär att moderns registrerade partner automatiskt blir juridisk förälder då barnet föds inom partnerskapet. Ett av argumenten mot lagändringen är att man tappar barnets bästa perspektiv och tittar istället på vuxnas behov. Enligt detta argument har barnet rätt till föräldrar, en mamma och en pappa, men det finns ingen mänsklig rättighet till barn (SOU 2001:10, 010609; Sveriges riksdag, motion 2004/05:L320; Hägglund & Pålsson, 2004-04-26, Helsingborgs dagblad).

5.4.2. Tillvägagångssättet

På svenska kliniker måste de sökande för inseminering genomgå en prövning. Denna prövning innebär att läkaren tittar på medicinska, psykologiska, och sociala förhållanden hos den sökande. Inseminering på svenska kliniker får endast genomföras om det kan antas att barnet som ska födas kommer få tillgång till goda uppväxtförhållanden. Spermadonatorerna är dessutom kända och väl undersökta. Dessa steg innebär en säkerhetskontroll som en del menar talar för en lagändring (Sveriges riksdag, motion 2004/05:L320)

5.4.3. I praktiken

Idag tar sig många lesbiska par till inseminations kliniker i utlandet. De närmaste ligger i Tammerfors i Finland och Köpenhamn i Danmark. Dessa kliniker välkomnar heterosexuella och homosexuella, ensamstående som par. De använder sig endast av anonyma spermadonatorer.

Ett annat sätt är insemination hemma. Detta sker oftast genom att en manlig bekant eller vän donerar sperma som insemineras i kvinnan. Det finns en viss risk för smittspridning och överföring av ärftliga sjukdomar då inseminationen sker hemma (Stenholm & Strömberg, 2004, s. 177-201).

6. Det heteronormativa samhället

Homosexuella anses inte falla under stämpeln heteronormativ. Men gruppen av homosexuella är ingen homogen grupp utan det de har gemensamt är att de inte faller under heteronormen och får därigenom tampas och utsättas för frågor och problem som många andra aldrig någonsin behöver reflektera över. De homosexuella sätter inte sin egna sexuella läggning i

fokus utan det är det heteronormativa samhället som fokuserar på den sexuella läggningen istället för individen bakom (www.rfsl.se/?p=412).

I samhällets olika steg förutsätts det hela tiden att du är heterosexuell, lagen vänder sig oftast till heterosexuella, hos gynekologen får du frågan om när du hade samlag senast och dina arbetskamrater försöker para ihop dig med en av det motsatta könet. Den heteronormativa tanken finns hos de allra flesta av oss. Den ligger ofta omedvetet men tenderar i vårt medvetande också. Den sociala normen påverkar vårt tänkande och agerande och spridningen sker hela tiden. Ett exempel är då små barn hör sagan om den modige prinsen i blåa kläder som räddar den vackra prinsessan i rosa klänning (ibid.)

Ett annat exempel är synen på den så kallade kärnfamiljen. Den traditionella synen säger att om familjen inte består av en kärnfamilj så anses den knappt vara en familj eller åtminstone en misslyckad sådan. De alternativa familjerna anses inte upprätthålla normen och många gånger menas det att dessa barn inte får en god uppväxt (ibid.).

RFSL poängterar att språket är väldigt avgörande för uttryckandet av det heteronormativa tänkandet. Genom att markera de homosexuella i text och ord så bekräftar du heteronormen. På detta sätt ökar avståndstagandet (ibid.). Även en sådan text som denna markerar skillnaden trots att det inte varit syftet.

7. Stigma – Goffmans teori

Vi kommer i detta kapitel vidareutveckla den redan nämnda Erving Goffmans teori om stigma. Vi kommer endast lyfta fram och belysa de bitar i hans teori som vi anser vara relevanta för vår undersökning.

Erving Goffman (1973) använder begreppet stigma i hans stämplingsteori. Att bli stigmatiserad innebär att bli stämplad av samhället. Att bli utpekad som avvikare, som annorlunda och som någon som skiljer sig från den dominerande samhällsnormen. Samhällsnormen bestäms av spelregler som finns i den sociala miljön. Dessa spelregler är olika från miljö till miljö. Då en person inträder i denna sociala miljö finns sociala förväntningar på honom. (s. 11) Själva aktualiseringen av stämplingen är då en skillnad mellan en persons förväntade sociala identitet och hans faktiska sociala identitet upptäcks

(Hilte, 1996, s. 126). Goffman (1973) förklarar ordet stigma som avvikande egenskaper. Vidare delar han upp stigma i tre olika typer. Det första stigmat är *kroppsliga missbildningar*, det andra är *fläckar på den personliga karaktären* och det tredje är *stambetingade* så som ras, nation och religion (s. 14). Det är den andra typen av stigma som vi behandlar här i vår uppsats. I denna kategori nämner Goffman själv homosexualitet. Fläckarna på den personliga karaktären uppfattas antingen som en viljesvaghet, uppslukande eller som onaturliga lidelser. Folk anammar dessa egenskaper utifrån deras förflutna (ibid. s. 14). Goffman menar att dessa individer hade kunnat accepteras i olika sammanhang om det inte hade varit för denna utmärkande egenskap, dennes stigma. Detta stigma får samhället att vända sig bort och därmed även bortse den stigmatiserades övriga egenskaper som hade passat in i miljön. Samhället, *de normala* som Goffman benämner dem, ser på dessa människor på ett negativt sätt då de avviker från förväntningarna. Samhällets *normala* människor vidtar åtgärder som innebär diskriminering och reducering av den stigmatiserades livsvalmöjligheter. En stigmatologi bildas i samhället och med hjälp av denna övertygas människor att de stigmatiserade står för något farligt och oaccepterat (ibid. s.14-15).

Goffman (1973) delar upp de stigmatiserade personerna i två kategorier. Det första är en misskrediterad person. Denna har egenskaper som *de normala* direkt kommer i kontakt med. Det är uppenbart vid första anblicken. De som har sitt stigma dolt kallar Goffman istället för misskreditabel person. Dessa stigmatiserade individerna har en möjlighet att försöka dölja sitt stigma. Att visa det öppet eller inte, att prata om det eller inte, att ljuga om det eller inte och så vidare. Vidare måste individen ta beslut om när och för vem ska han vara öppen respektive dold med sitt stigma. Den stigmatiserade personen förmedlar hela tiden information om sig själv till omgivningen. Denna information kallar Goffman för social information. Informationen består av symboler och tecken. Det kan bland annat vara personens jargong och klädstil. En intressant del i den sociala informationen är den del som lägger vikt på personens sällskap. Visar en individ sig med en stigmatiserad person förutsätter omgivningen att den personen också är av avvikande karaktär. Hans sällskap blir hans informationskälla om hans sociala identitet (s. 50-51, 55). I de flesta fall av homosexualitet, vilket är relevant för oss, så har individen en viss informationskontroll. De har ett stigma som är dolt. Vill de passera som *en normal person* måste de tänka på förmedlandet av den sociala informationen. Att dölja den sociala informationen kan ske både omedvetet och medvetet (Hilte, 1996, s. 127). Goffman (1973) skriver att de som bär på en misskreditabel egenskap de

har som fördel att kunna passera som *normal*, samtliga av dessa försöker detta någon gång (s. 82).

Stigmat blir framförallt aktualiserat ute i samhället. Stereotyperingen sker vid interaktionen med främlingar och det är då som den stigmatiserade känner sig stämplad. Då folk får en intimare kontakt och blir mera av närstående till den stigmatiserade då försvinner stämplingen i denna interaktion och ersätts med sympati, förståelse och en mera realistisk bedömning av avvikarens egenskaper (Goffman, 1973, s. 59). Goffman lägger dock till att när det gäller homosexualitet kan det vara just för de närmaste som till exempel på arbetsplatsen, grannarna eller i familjen som man döljer sitt stigma (ibid. s. 61-63).

Goffman (1973) nämner olika faser som den stigmatiserade går igenom vid mötandet av stämplingen. Den första är upptäckten av hur *de normala* tittar på den stigmatiserade, den andra är då den stigmatiserade lär sig att leva med stigmatiseringen och sista fasen är när den stigmatiserade lär sig knepen för att kunna passera som *normal* (s. 87).

Goffman skriver; "...den stigmatiserade individen betraktar sig själva som vilken annan människa som helst, medan samtidigt både han och hans omgivning betraktar honom som i viss mån annorlunda". (Goffman, 1973, s. 115). Med detta menar författaren att den stigmatiserade upplever en ambivalens gentemot stigmatiseringen. Vidare poängterar Goffman att råden från de professionella som de stigmatiserade ibland uppsöker för att få hjälp med sin ambivalens är att titta på sig själv som en fullvärdig människa. Den stigmatiserade representerar inte en viss stereotyp utan är en människa helt enkelt. Den stigmatiserade ska inte dölja vem de är och försöka följa normaliteten, istället lyfta upp sin olikhet. De ska inte vara rädda för att möta omvärlden utan istället försiktigt bemöta den och öppna dess ögon. (ibid. s. 115-116, 120-121). För alla i vårt samhälle har någon brist. I olika sociala sammanhang kan denna ofta obetydliga brist bli ett ämne för avvikelse. Om bristen, som vi även kan kalla en avvikande egenskap, inte passar in i just den sociala miljön med dess normer och förväntningar så blir man en avvikare. På detta sätt kan även *de normala* passera stigmatisering. Detta borde öka förståelsen och medföra en vidsynthet i samhället. (ibid. s. 131-132, 145).

Goffmans teori om stigmatisering kan även idag appliceras på många olika områden i samhället trots dens år på nacken. Men det vi reagerade på var att Goffman i boken nämner

homosexuella ihop med förbrytare och missbrukare. Dessa stigmat anser Goffman vara desamma då de är dolda. Vi i vår tur skulle mycket hellre se att även dessa i sin tur delades upp i valda och ovalda stigmat. Ett förbrytar- eller missbruksliv är oftast resultatet av ett val du gjort i livet där konsekvensen kan bli stigmatisering. Homosexualitet anses inte idag vara ett frivilligt val utan något du föds med. Men vi är medvetna om att tiden för bokens utförande är en helt annan tid än våran.

8. Tidigare undersökningar

Vi kommer att använda oss av två stycken andra undersökningar för att jämföra vårt egna insamlade material. Vi kommer att presentera undersökningarna i sig, deras metoder och urval men endast det i resultaten som vi finner jämförbart med vårt egna material. Båda undersökningarna har vi fått tips om på Riksförbundet för sexuellt likaberättigandes, RFSL:s, hemsida. De båda har gjorts på uppdrag av Kommittén om barn i homosexuella familjer. Denna kommitté, som tillsattes av regeringen 1999, hade i uppdrag att den första januari 2001 redovisa förhållanden för barn som lever i homosexuella familjekonstellationer. Undersökningarna ingår i betänkandet, *Barn i homosexuella familjer*: SOU 2001:10. (<http://www.rfsl.se/?p=1077>; <http://www.rfsl.se/?p=1078>).

8.1 Undersökning I

Din syn på barn och familjebildning.

Den första studien, som vi kommer att jämföra vårt insamlade material med har genomförts av Statistiska centralbyrån (SCB) och publicerades i maj år 2000. Då vi stött på undersökningen på fler ställen men med snarlika titlar kontaktade vi SCB:s informatör via deras hemsida och frågade efter korrekt källhänvisning. Då de inte kunde svara oss valde vi att använda den titel som vi fann först, *Din syn på barn och familjebildning*.

Undersökningen genomfördes med enkäter som är en kvantitativ metod. Undersökningen som har haft 2150 antal svarande tar upp teman som stämmer så gott som helt överens med vissa av våra intervjufrågor/teman och blir därför enligt oss intressant att jämföra med våra "tendenser". Här och var finns också väldigt många intressanta citat med från de svarande som gör det väldigt likt vår undersökning även om det egentligen i detta fall handlar om siffror och andra variabler.

SCB har använt en rad olika sätt för att nå ut till undersökningens målgrupp. För att nå de som ingått partnerskap använde SCB sig av befolkningsregistret. Lokalföreningarna inom RFSL och EKHO samt andra föreningar, exempelvis Positiva gruppen, Regnbågsgruppen och Golden Ladies, har själva sänt ut enkäter till sina medlemmar. Dessutom lämnade nära 150 personer själva namn och adressuppgifter direkt till kommittén och RFSL la också ut enkäten på sin hemsida. Enkäter har också delats ut på klubbar (SCB, 2000, s. 1)

Sammanlagt delades 5500 enkäter ut och då det inte finns någon lista över alla som fått enkäten hem till sig eller på annat sätt kommit i kontakt med den kan man inte veta vilka som eventuellt fått fler än en. SCB skriver att fast det är svårt att uppskatta så räknar de med att omkring 1500 - 2000 personer har fått mer än en enkät och uppskattar därav att svarsfrekvensen ligger på 55- 60 procent. I undersökningen går att läsa att detta är vanliga siffror för SCB:s enkätundersökningar när de vänder sig till ett tvärsnitt av befolkningen (ibid. s. 1).¹

I undersökningen har man, istället för att dra ett representativt urval ur befolkningen, vänt sig direkt till personer som är homo- eller bisexuella. Detta motiveras med att kommittén i första hand ville ha fakta och kunskap om homosexuella barnfamiljer och skulle man istället ha gjort ett representativt urval så skulle det, för att få svar från omkring 300 homosexuella familjer, krävt ett urval omkring 40-50 000 personer. Dessutom skulle det kunna ha blivit ett bortfall med många av just de personer som undersökning vill nå (ibid. s. 1). Här tycker vi SCB valt rätt och håller med dem i sitt resonemang.

SCB tar också upp att urvalet inte är ett obundet slumpmässigt urval och att resultatet därför inte heller kan generaliseras till alla homo- och bisexuella personer i Sverige (upp till 65 år). Att detta inte gjorts motiveras med att det skulle kräva tillgång till ett register med bra kvalitet över hela populationen och ett sådant register finns ännu inte. Och även om det hade kunnat tas ett mycket stort obundet slumpmässigt urval ur registret över hela totalbefolkningen för de olika aktuella åldersgrupperna, så skulle detta ha kostat för mycket och även varit av dålig kvalitet eftersom bortfallet troligtvis skulle bli stort. SCB som gjort undersökningen menar

¹ Denna information blir vi inte riktigt klara över. Vi förstår egentligen inte riktigt hur SCB uppskattar dessa siffror. Hur kan de "räkna med" att det är så många som fått mer än en enkät, tänk om alla som fått fler fått tre stycken enkäter? Och är det verkligen rätt att gå efter deras tidigare erfarenheter från andra undersökningar när det gäller den här sortens undersökning där det är kvantitativ fakta som belyses?

därför att då det inte går att använda sig av ett obundet slumpmässigt urval, så är det bästa att få så stor spridning som möjligt på faktorer som ålder, kön, boendehushåll, samlevnadsform, ålder på barnen, barnens tillkomstsätt, etc. Vidare menar SCB att man därför vid tolkning av resultaten ska fråga sig om det är troligt att de som inte ingått i urvalet skulle kunna leva på ett så annorlunda sätt och med andra åsikter och erfarenheter att de skulle svara och ge helt andra resultat. Resultatens giltighet beror alltså på hur man ser på detta. Vi själva anser liksom SCB, att resultaten kan anses vara giltiga för de flesta homo- och bisexuella personer och föräldrar i och med den goda spridningen i urvalet gällande flera olika variabler. Denna spridning kommer delvis fram nedan i beskrivningen av de svarande. (ibid. s.1-2).

Enkätundersökningen, som varit helt anonym, har vänt sig till både homo- och bisexuella personer av bägge könen i alla åldrar. I redovisningen har man dock endast med svaren från personer upp till 65 år. De flesta, 90 procent, uppger också att de är homosexuella. Några har svarat att de tidigare varit bisexuella men nu ser sig som homosexuella. Endast ett fåtal har markerat annat val så som transsexuella, heterosexuella, m.fl. (ibid. s.1, 3).

Av de 2150 antal svarande är 837 kvinnor och 1311 män. En transsexuell person har markerat bägge könen och en annan person har inte markerat något kön alls. De två personerna tas i undersökningen endast med i summakolumnerna när resultaten redovisas i relation till kön. (ibid. s.3).

SCB skriver att av de 2150 svarande är mer än 400 personer föräldrar och ca 300 personer bor i hushåll med egna och/eller partners hemmaboende barn. Detta använder SCB sig av för att styrka undersökningens tillförlitlighet då de menar att dessa personer i spridd ålder och med olika sorters erfarenhet inte skulle kunna avvika så pass mycket från de som inte kom med i undersökningen (ibid. s.2). Det vi finner intressant utifrån fakten är att vi ser det som att många i urvalet är barnlösa och därav att resultatet blir ännu mer intressant i relation till vår egen undersökning. Men uppgifterna fyller för oss även ett annat syfte, nämligen att vi här finner SCB vara otydliga med sin redovisning och det är något som undersökningen "faller" på flertalet ställen och där av något som bör diskuteras. Exempelvis kan man fråga sig hur många *mer än* och *ca* är? Redan på nästa sida utvecklar dock SCB siffrorna när de beskriver de svarande. Vi får bland annat reda på att 295 personer av de svarande svarat att deras egna eller deras partners barn (biologiska eller adopterade) är hos dem *alltid*, *växelvís* (halva tiden) eller på *helger* (mindre än halva tiden). 26 personer har också svarat att deras egna eller

partners barn bor hos dem ibland eller mer sällan (ibid. s. 3). Även om SCB vidare förtydligade resultatet så stör det på något sätt inläsningen av resultatet. Det hade underlättat om de i sin redovisning hållit sig till samma siffror vid de olika tillfällena som samma fakta tas upp. Och varför utvecklar de inte samtidigt uppgifterna om de mer än 400 personer som är föräldrar utan väntar med det så långt fram i redovisningen? (ibid. s. 36).

Om vi ska återgå till de svarande så kommer de från alla delar i landet även om de flesta bor i Stockholmsområdet, framförallt männen. Antalet svarande kvinnor är större än andelen män i övriga Svealand och Norrland. Fler av de svarande männen är ensamstående i jämförelse med kvinnorna och de är framförallt kvinnor som har barn i hushållen, 20 procent, jämfört med 3 procent av männen. (ibid. s.6-7).

Gällande öppenheten om den egna sexuella läggningen är det ingen skillnad mellan de svarande kvinnorna och männen eller mellan de som är homosexuella eller bisexuella. Däremot är de yngsta, upp till 24 år, och de äldsta från 55-64 år de grupper som är minst öppna om sin sexuella läggning liksom ensamstående i jämförelse med övriga medan de som bor i hushåll med både partner och barn är de som är mest öppna. (ibid. s.10-11.).

De resultat som vi nu kommer att ta upp från SCB:s undersökning är som tidigare nämnt det som vi finner mest relevant för vår undersökning. SCB har bland annat med hjälp av fem frågor, vi tar upp tre av dem, försökt se på de svarades åsikter kring homosexuellt föräldraskap. När det gäller vad de svarande anser om att den ena personen i ett homosexuellt par ska kunna adoptera den andres barn så säger resultaten att de flesta är eniga i sina åsikter och anser att det ska vara samma villkor som för heterosexuella par. Fördelningen är nästan lika stor mellan männen och kvinnorna i frågan, något högre procenttal för kvinnorna dock med sina 95 procent jämfört mot männens 91 procent. Endast 1 procent är helt emot "styvbarnsadoption", det vi i vår undersökning kallar närståendeadoption. (ibid. s.14).

Andra frågan gällde vad man anser om att homosexuella ska kunna adoptera barn. Här visar resultaten mer skillnad mellan könen än i den förra frågan. Medan 93 procent av kvinnorna är för lika villkor som heterosexuella par och endast har en halv procent som är helt emot det så är männens motsvarande siffror 89 respektive 4 procent. De som är mest positiva till rätten till adoption är de mellan 25-44 år samt de som är har hemmaboende barn. (ibid. s.14-15.)

Tredje frågan handlade om kvinnors rätt, som lever i en homosexuell parrelation, ska ha rätt till insemination. Även här skiljer sig resultaten bland de svarande mellan kvinnor och män även om de flesta i det hela är för det. Bland kvinnorna svarade 95 procent att de tyckte homosexuella ska kunna inseminera på samma villkor som heterosexuella medan männens motsvarande siffra var 85 procent. De yngre, mellan 25 och 35 år, är mest positiva till samma villkor som heterosexuella vid insemination och de äldre mellan 55-64 år är de som är minst positiva till det (ibid. s. 15).

De andra två frågorna som vi inte tänker ta upp handlade om vad de svarande tyckte beträffande gemensam vårdnad. Dessa två frågor berör inte vårt material och är dessutom mycket svåra. SCB själva skriver att den sista frågan varit svårast att besvara och att det är många som inte lämnat någon svar alls (ibid. s.17).

Med hjälp av tre andra frågor har undersökningen också försökt ta reda på vilka tankar och önskningsar de svarande har när det gäller barn och föräldraskap. Frågorna berör hur man såg på föräldraskap för 10 år sedan, hur man ser på det idag och vad man tror om sin familjesituation när det gäller barn framåt i tiden. Gällande föräldraskap menas i undersökningen både som biologisk förälder samt medmamma/medpappa (ibid. s. 19). Av de 2150 svarande hade 12 procent/264 stycken barn (egna eller adopterade) redan för tio år sedan. När undersökningen gjordes var det 19 procent/416 stycken som var föräldrar till egna eller adopterade barn. Ett 75-tal av de som redan har barn räknar med att ha fått fler om fem år och av de 260 personer som inte har barn räknar ett 170-tal också med att få det. Om vi då lägger till den senaste gruppen skulle enligt SCB de 19 procent som idag är förälder inom fem år stiga till 29 procent. Om vi dessutom räknar in de 60-tal som vid undersökningen inte ville ha barn men som tycker det är dags om fem år så skulle procentenheten enligt SCB öka till 36 (ibid. s.30).

De som svarat att de idag vill bli förälder (37 procent/790 stycken svarade att de ville om det bara var möjligt) ombads uppge på vilket sätt de helst skulle få barn på om de kunde välja fritt och även på vilket eller vilka sätt de idag hade kunnat tänka sig få barn på. Resultatet visar på skillnad mellan de som ingått partnerskap och de övriga. För de som ingått partnerskap och vill bli föräldrar är det i det stora hela adoption eller inseminering som gäller medan bland de övriga som vill bli föräldrar knappt är en tredjedel som vill adoptera gemensamt. Två tredjedelar vill istället bli föräldrar genom insemination och 15 procent helst genom samlag.

Ännu en gång är SCB otydliga i sin redovisning och vi förstår inte varför de blandar sina redovisningsformer? Summan stämmer inte heller men SCB har försvarat detta med att de svarande kan ha kryssat i mer än ett alternativ (ibid. s. 32).

Stora skillnader visar sig i svaren mellan kvinnor och män gällande hur man helst vill få barn idag om det gick. 60 procent av männen vill helst, ensamma eller gemensamt adoptera och en fjärdedel skulle välja privat inseminering. Kvinnorna är inte lika tydliga utan fördelar sig ganska jämnt mellan privat insemination, insemination eller provrörsbefruktning på sjukhus med vald donator och gemensam adoption (ibid. s. 34). Vi antar att SCB med privat inseminering menar hemma, inte på klinik eller sjukhus.

I slutorden skriver SCB att väldigt många, likt våra intervjupersoner, (både de som är och inte är föräldrar) skrivit om tankarna de har kring homosexuellt föräldraskap. De skriver om bekymmer och oro för hur det ska gå rättsligt för barnet om något händer dem själva. Många skriver också om längtan efter barn medan andra menar på att barn inte är allt och att de aldrig varit intresserade av att bli förälder. (ibid. s.50.).

8.2. Undersökning II

Döttrar, söner och homosexuella föräldrar – en studie av homosexualitet och familjeliv sett ur barns och föräldrars perspektiv.

Den andra undersökningen som publicerades i oktober år 2000 är en studie från Linköpings Universitet genomförd av Karin Zetterqvist Nelson. Studien, som tillkom för att som tidigare nämnt bredda underlaget för kommittén, syftade till att ge förståelse för hur barn upplever att växa upp med en eller två homosexuella föräldrar. Den primära frågeställningen var hur barnen i dessa familjer upplever sin situation men ett andra syfte var att fördjupa förståelsen för föräldrarnas villkor och upplevelser. Det är detta sista syfte som vi i vår undersökning kommer att titta närmare på. Zetterqvist Nelson belyser att dessa nya familjekonstellationer ökar i Sverige och ses idag som familjebildningar som skiljer sig från den traditionella kärnfamiljen. I studien använde Karin Zetterqvist Nelson sig av en kvalitativ metod. Hon genomförde bland annat intervjuer med tretton föräldrar som är homosexuella. Intervjuerna syftar till att förmedla personliga bilder av de intervjuades upplevelser av föräldraskapet. Zetterqvist Nelson poängterar att dessa intervjuer måste ses som personliga berättelser eller livshistorier som formas utifrån intervjusituationens förutsättningar. Hon nämner tre aspekter som spelar in. Den första är själva intervjusituationen, att den är konstlad och inget som

förekommer naturligt eller slumpmässigt. Den andra aspekten är att livshistorier oftast är något som är pågående och inte avslutat, det är en identitetsskapande process. Den sista aspekten är den specifika sociala och kulturella kontexten vilket livshistorierna berättas utifrån (Zetterqvist, 2000, s. 2-3, 8-9).

Kommittén för barn i homosexuella familjer annonserade både i tidningar och på hemsidor information om studien för att finna frivilliga personer till att ställa upp studien. Intresseblanketter delades även ut vid olika arrangemang. En nackdel med denna metod var att det eventuellt bara skulle anmäla sig positivt inställda respondenter men Zetterqvist Nelson understryker att resultatet visat snarare på varierande bilder. Vidare skriver Zetterqvist Nelson att det är svårt att uttala sig om huruvida studien skulle kunna ses som statistiskt representativ eftersom den är utformad i en kvalitativ metod vilket innebär att de intervjuade endast representerar sig själva. Från början kontaktades 21 stycken föräldrar som visat intresse men efter vissa omständigheter som kontaktsvårigheter, tidsbrist och avböjande valde Zetterqvist Nelson att stanna på antalet tretton. I uppdraget ingick det dessutom endast intervjuer med tio föräldrar vilket gjorde att hon i vilket fall som helst nått minimum gränsen. Alla deltagare är anonyma. Av intervjupersonerna fanns tio homosexuella mödrar och tre homosexuella fäder. Endast en har barn som tillkommit i en homosexuell relation (ibid. s. 10-13).

Intervjuguiden som Zetterqvist Nelson använde såg hon endast som riktlinjer för att få till ett bra samtalsklimat där intervjupersonen istället fick stort utrymme att berätta. Intervjuerna genomfördes antingen i den intervjuades hem eller på en offentlig plats som de kände sig bekväma i. Intervjuerna tog mellan 45 minuter till två timmar. I hela studien intervjuades samtliga med ljudupptagning utom vid tre tillfällen. Det var tidsaspekten som begränsade dessa tre intervjuer som istället genomfördes som en mera strukturerad intervju med antecknande i ögonblicket. Om dessa tre är barnen eller föräldrarna framgår inte. Det Zetterqvist Nelson däremot menar är att dessa behandlats likadant som övriga intervjuer vilket vi ställer oss skeptiska till (ibid. s. 13-14).

Som vi tidigare nämnt i metodavsnittet lägger Zetterqvist Nelson en tyngdpunkt i sin studie om betydelsen av hennes egen sexuella läggning. Många av studiens respondenter uppgav att det många gånger känns svårt att berätta om utsatta situationer då åhöraren inte själv kunde identifiera sig med känslan av att bli stämplad. Hon blev mer och mer medveten om att det var viktigt att klargöra sin sexuella läggning. Vidare nämner hon att detta kan skapa en distans

i intervjusituationen men också en chans att fråga naiva frågor som gynnade framväxten av berättelserna (ibid. s. 14).

Zetterqvist Nelsons bearbetning av materialet påminner om bearbetningen av vårt eget material. Transkriberingen skedde nära talspråket men med läsvänligheten i baktanken. Genom upprepade genomläsningar gjorde hon kategorisering, sortering och letade sedan teman i texterna. Med en utgångspunkt i syftet och frågeställningar började sedan tolkningsprocessen (ibid. s. 15).

Intervjuerna inriktades på deras berättelser om erfarenheter, upplevelser av att både vara förälder och leva i en homosexuell relation. Hennes primära frågeställning i denna del av studien var hur föräldrarna upplever sitt föräldraskap med både möjligheter och svårigheter och vilka konsekvenser det familjerättsliga får samt andra regler för familjen. Intervjuerna med föräldrarna tar upp hur det är att hantera sin homosexualitet samtidigt som att vara föräldrar i en värld där den dominerande normen är heterosexualitet (ibid. s. 3-4).

Zetterqvist Nelson presenterar sitt resultat utifrån tre teman. Det första temat är; *om att vara homo- och bisexuell och förälder*, det andra; *om att "komma ut" för sina barn* och slutligen; *mötet med omvärlden*. Då majoriteten av de intervjuade föräldrarna i denna studie hade barn innan de inledde ett homosexuellt förhållande så kommer vi att koncentrera oss på tema ett och tre då de faller bäst inom vår undersöknings ramar (ibid. s. 45).

Det första temat utgår från själva intervjusituationen, de tankar och idéer som väcks i just det ögonblicket. Hur resonerar de intervjuade kring begreppet "homosexuell förälder"? (ibid. s. 45). Flertalet av de intervjuade menar här att de försöker komma ifrån denna kategorisering av att vara en "annan slags förälder" och hävdar att de istället vill få rätten att inkluderas i gruppen "vilka föräldrar som helst". De utvecklar detta med att genom att vara homosexuell förälder så är du vilken förälder som helst. De intervjuade vill visa världen som stämplar dem som annorlunda att de inte alls är annorlunda i sitt föräldraskap. Men de visar en viss ambivalens inför denna fråga. Samtidigt som de hävdar att det är viktigt att framhäva den egna gruppen som en särskild grupp som eftersträvar en likvärdig behandling, så finns det en risk med detta att bli stämplade och genom detta bli tillskrivna en rad stereotypa egenskaper. Genom detta så finns det en rädsla att bli bemött med förutfattade meningar samtidigt som det finns en vilja att bli erkänd som en likvärdig förälder.

De intervjuade tar även upp vikten av öppenhet. Det är ett centralt och återkommande tema i föräldrarnas berättelser. Men hur pass öppen ska man vara? En mamma lyfter fram att familjelivet ska vara privat men inte hemligt (ibid. s. 46-47).

Det tredje temat belyser mötet med världen runt omkring. Mötet både som homosexuell, som förälder och som homosexuell förälder (ibid. s. 45). Även i denna fråga lyfter föräldrarna upp öppenheten. Öppenheten mot omvärlden uppfattar de som ett viktigt redskap. De understryker dock att det inte handlar om en öppenhet i alla lägen utan att med barn med i bilden så handlar det om en förhandlingsbar och därigenom en relativ öppenhet. En mamma menar med detta att hemma inom husets väggar finns total öppenhet även då barnet har kompisar hemma men själva berättandet om hur familjekonstellationen ser ut låter hon barnet själv avgöra när det är dags.

Flertalet av föräldrarna menar att förhållningssättet till själva öppenheten har förändrats fram och tillbaka under barnens uppväxt. Det grundar sig i utvecklandet av identiteten, både som förälder och som homosexuell.

Det fanns de föräldrar som medvetet hade lagt upp en strategi av relativt begränsad öppenhet. Detta val gjordes oftast med hänsyn till den heteronorm som präglar samhället. Det framträder här en längtan att inte göra homosexualiteten till en alltför stor sak och därför skilja på det offentliga livet mot det privata och hålla kärlekslivet privat oavsett den älskades kön. Vidare menar de fåtal intervjuade som tonar ner sin homosexualitet att inom hemmets väggar finnas en total öppenhet men att det samtidigt endast är en familjeangelägenhet. Detta även för att inte låta *”homosexualiteten fåför stora proportioner för barnen”* (Zetterqvist, 2000, s. 54).

De intervjuade som har en strategi som innebär öppenhet inför omvärlden är oftast de som har positiva egenskaper av ”komma ut processen” och som ser öppenheten som ett redskap för avvecklandet av homofobi. Men denna öppenhet utesluter inte, för de intervjuade, lyhördheten inför barnens önskan (ibid. s. 54).

I vårt avsnitt om det heteronormativa samhället poängterar vi att de homosexuella inte är en homogen grupp. De lever utifrån sina personliga förutsättningar och livsvillkor men att det finns en likhet då gruppen ofta möts av svårigheter och frågor som heterosexuella kanske

aldrig utsätts för. Detta kan även läsas utifrån resultaten från Zetterqvist Nelsons undersökning. Hon menar att många av föräldrarnas berättelser visar ett likartat resonemang och liknande erfarenheter men att detta inte betyder att föräldrarna har levt ett likartat liv. De har alla levt utifrån personliga villkor och livssituationer men man kan urskilja en likhet i sättet att resonera kring föräldraskapets villkor. Vidare menar Zetterqvist Nelson att detta liknande resonemang är den gemensamma synen på ”nya” familjekonstellationer där föräldraskapet utövas utanför ramen av den så kallade traditionella familjekonstellationen, den så kallade kärnfamiljen (ibid. s. 45). Berättelserna i studien bidrar till att ge familjebegreppet nya innebörder. De lyfter fram kärleken, viljan att ta hand om varandra, visandet av sin omsorg och ansvarstagandet som oerhört betydelsefullt och viktigt. Dessa egenskaper som kan kännetecknas som grunden i vad som utgör en familj (ibid. s. 56)

9. Resultat och analys

Vi har valt att dela upp analysen efter teman. Inom varje tema kommer först en sammanfattning och presentation av resultatet från våra egna intervjuer. Därefter kommer vi att analysera det tillsammans med de två tidigare undersökningar som redovisats och även relatera till de teoretiska utgångspunkterna.

9.1. Hur de intervjuade känner, tycker och tänker kring föräldraskap

9.1.1. Resultat

På frågan om hur de känner inför ett eventuellt föräldraskap ställde sig näst intill alla positiva. Endast två av de tillfrågade svarade blankt nej men lade till att det inte kändes rätt till att bli biologisk förälder på grund av personliga skäl så som den egna mognaden. De båda ville dock medverka i intervjun för att lyfta fram synen på föräldraskap och familjebildning ur ett homosexuellt perspektiv. Bland de som ställde sig positiva till ett föräldraskap kan urskiljas att föräldraskapet ligger dem olika nära. Två av de intervjuade planerar att redan nästa år (2005) försöka bli förälder medan en annan svarar ”*det ligger inte så naturligt för mig just nu*” (Erik, 25 år).

De intervjuade som svarade nej ställde sig endast negativa till att bli biologisk förälder men kunde om det föll sig naturligt i deras livssituation, till exempel om de träffade någon med barn, tänka sig bli medmamma eller medpappa. Tanken om adoption var inte heller totalt främmande. Av de kvinnliga som ställde sig positiva till föräldraskap menade två att de helst

ser det ske med insemination, detta för att en av dem hävdar att det kan bli krångligt med närhet och distans med en känd och aktiv pappa. Två andra svarade att de allra helst vill bli biologisk mamma med en känd och aktiv pappa, en nära vän till exempel. Samtidigt svarade de att det inte finns några alternativ som känns omöjliga för dem. Detsamma svarade de flesta männen. En av dem lyfte däremot upp att hans absolut första val är att få bli biologisk pappa. Medan en annan svarade att det finns så många barn i världen som behöver familjer. Vidare sade han: *"Jag har inget större behov av att föra mina gener vidare, utan jag tror att man kan föra sin kärlek vidare genom ett barn oavsett om det är av samma blod, man kan ändå få samma familjekänsla"* (Johan, 22 år).

På frågan om innebörden av själva föräldraskapet genomsyrades nästan alla svaren av beskrivande ord som kärlek, förtroende, tillit, öppenhet, ansvar och trygghet. Flertalet av de intervjuade sade att det är någonting som tillhör livet, en fullständighet som förhoppningsvis medför barnbarn. Ulrika, 28 år, uttryckte sig kort och koncist; *"Familjen är en helhet"*. Stina, 22 år, menade att med föräldraskapet kan man lära sig saker om sig själv, se saker ur andra perspektiv;

"ofta ser barn mycket klarare och enklare på saker och ting... jag tror att det är nyttigt att vara tillsammans med barn. Att föra sina värderingar och sin mening vidare i barnet, fast på barnets egna sätt, till eftervärlden. Det är som att lämna fotspår i framtiden..." (Stina, 22 år).

Alla intervjuade ansåg sig inte uppfatta någon direkt skillnad på föräldraskapet oavsett om man är biologisk-, adoptiv- eller medförälder.

Beskrivningen av föräldraskapet påminner om svaren de intervjuade gav gällande lämpliga egenskaper hos en förälder. Svaren genomsyrades av uttryck som kärleksfull, förtroende, ansvarstagande, den egna mognaden, att vara trygg i sig själv, känslan av att vilja försvara barnet från allt ont i världen, kunna leva öppet, leva så vanligt som möjligt och kunna ge en god grund för barnet inför framtiden. Ingen såg den sexuella läggningen som ett problem för lämpligheten av att vara förälder och samtidigt nämnde de alla vikten av att vara öppen gentemot sina barn och stå för den man är. En av de intervjuade gick in djupare på vikten av öppenheten gentemot barnet. Hon menade att det viktiga med öppenheten beror på att samhället i övrigt inte alltid är lika redo för homosexuella föräldrar och det är då av största vikt att barnet själv får en förståelse om att det inte är något konstigt med just deras familj.

”Att även kunna berätta och vara öppen inför barnets kompisar så blir det nog inga konstigheter” sade Nettan, 39 år.

9.1.2. Analys

De intervjupersoner som vill ha barn i vår undersökning visar, även om det finns första handsval, att de är öppna för alla alternativ för att kunna bli förälder. I vår undersökning är det männen till skillnad från kvinnorna som nämner adoption mest, men samtidigt är det de som är mer öppna för olika förslag vilket gör dem lite otydliga. SCB:s (2000) resultat säger att männen i deras undersökning är mer tydliga än kvinnorna (s. 34). Kvinnorna i vår undersökning ställer sig positiva till de flesta alternativ men kommer samtidigt in på den brinnande känslan för att själva få bära barnet. Detta antingen med hjälp av insemination eller på biologisk väg. En av våra manliga svarande ställer sig även han väldigt positiv till alternativet att få bli biologisk förälder. Två av våra kvinnliga intervjupersoner hävdade att de starkt kände mest för inseminering. Dessa två lever båda i parrelationer. Även om vår urvalsgrupp är liten och endast består av nio personer så är det intressant att se att SCB:s (2000) undersöknings resultat påvisar att gällande de som ingått partnerskap och vill bli föräldrar är alternativen inseminering och adoption de som dominerar jämt medan det bland de övriga är inseminerig som dominerar (två tredjedelar) mot adoption (en tredjedel) (s. 32). Dock bör påpekas att SCB:s redovisning av undersökningsresultatet är väldigt otydlig gällande siffror och antal.

Intressant är att oavsett alternativ så kommer den homosexuella föräldragruppen att öka. I SCB:s (2000) undersökning finner vi att inom de närmaste fem åren kommer troligtvis, gruppen föräldrar som ingick i deras studie (19 procent av 2150), stiga till 29, eventuellt till 36 procent (ibid. s. 30).

Det vi tolkar utifrån resultaten av intervjuerna är att de egenskaper och den beskrivning de ger av ett föräldraskap är ord och bilder som vi antar, i alla fall utifrån oss själva, att vilken annan heterosexuell individ skulle svara. Detta påvisar en längtan efter att homosexuella ska få anses som vilken förälder som helst. Zetterqvist (2000) visar i sin undersöknings resultat hur de intervjuade föräldrarna hävdar just denna längtan att få komma bort från kategoriseringen ”homosexuell förälder”. Istället vill de suddas ut stämplarna och få rätten att bli accepterad som vilken förälder som helst (s 46-47).

Även Erving Goffman (1973) lyfter upp att de stigmatiserade ser sig själva som vilken människa som helst men samtidigt ser att de är annorlunda, de avviker från samhällets normer, de är stigmatiserade av samhället (s. 115).

En egenskap som våra intervjupersoner lyfter upp som viktig hos en förälder är öppenheten gentemot barnen om deras sexuella läggning. Intressant är att i SCB:s (2000) undersökning är det de som redan har parrelationer med barn i som är mest öppna om sin sexuella läggning (s. 10-11). Detta skulle vi kunna se som att det stärker det våra intervjupersoner lyfter fram som viktigt.

9.2. Hur de intervjuade känner, tycker och tänker om familjebilder, roller och förebilder

9.2.1. Resultat

En fråga vi ställde var hur de ser på familjebilden, den "heterosexuella" kontra den "homosexuella familjen". Gemensamt för de intervjuade är att de alla inte såg någon direkt skillnad. De hävdade istället att alla familjer är en familj oavsett konstellationen och att det viktiga är att kärleken och omtanken finns där. *"Det finns ju så många olika varianter på familjer nu för tiden"* sade Anu, 32 år. I diskussionerna vid intervjutillfällena kom vi in på begreppet kärnfamiljer. En av de intervjuade menade att kärnfamiljer inte finns kvar i vårt samhälle längre. Det finns så många skilsmässofamiljer. En annan menade att bägge familjekonstellationerna är kärnfamiljer. Madde, 21 år, sade att i en homofamilj kan man uppfostra lika bra som i en "mamma, pappa och barn-familj". Johan, 22 år kommenterade kärnfamiljbegreppet med;

"Jag tycker att man fastnat i den gamla tanken om att det ska vara en mamma, pappa och ett barn. Det viktigaste är ju att det finns kärlek och omtanke sen om det är mellan tvåkvinnor eller tvåmän med ett barn eller en kvinna och en man med ett barn det ska kvitta."

Vi ställde en fråga om rollerna i familjen. Sissi, 22 år, svarade spontant med ett leende; *"Roller ja, det är tvåföräldrar och ett eller flera barn"*. Citatet kan sammanfatta vad de flesta intervjupersonerna ville få sagt. De menade att familjerna består av individer där de olika rollerna faller sig naturligt på plats. Anu, 32 år, utvecklade begreppet roller; *"Det här med speciella roller det tror jag bara är ett sätt att sätta etiketter, istället tror jag att rollerna mer har att göra med hur man är som människa"*. En av de kvinnliga intervjupersonerna förde in

diskussionen på en samhällsnivå och menade att könsrollerna har börjat suddas ut mer och mer i hela samhället. Det behöver inte vara mamman som lagar mat och pappan som städar bilen. Hon menade vidare att rollerna många gånger flyter ihop även i heterosexuella familjer och är inte särskilt tydliga där heller. Hon lyfte upp sin egen bror som exempel där hon ser att han mycket hellre står vid spisen medan hans fru trivs i verkstaden och de har ändå tre välskapta döttrar. Samma linje gick övriga intervjupersoner också in på. De hävdade att de kvinnliga och manliga rollerna inte behöver gå ut på traditionella sysslor. En av de manliga intervjupersonerna menade att i en homosexuellfamilj så blir det samtidigt mycket mera spännande eftersom det inte finns någon färdig modell att gjas i. Det finns inga färdiga traditionella roller.

I frågan gällande förebilder är det tydligt att alla svarande såg förebilder som något väldigt viktigt för barn. Men också att förebilder är något som man kan få från många olika håll och att barn ofta själva finner dom. Exempelvis uttryckte Henke, 34 år, sig så här;

”Idag tror jag inte att det funkar så att barn bara ser upp till mamma och pappa, utan dom hittar sina förebilder på andra ställen i samhället. Jag tycker att det är att skapa ett stort problem av ett problem som egentligen inte existerar”.

9.2.2. Analys

Som tidigare nämnt så lyfter heteronormen upp homosexuella familjebildningar som någonting onaturligt. Klassiska funderingar som vi stött på i vårt heteronormativa samhälle är lösningen på roller och förebilder för de homosexuella barn. Våra intervjupersoners svar anser vi tyder på att de intervjuade homosexuella ser lösningar på detta. De tycker att samhället förstorar upp det på grund av okunskap och oförståelse. De menar att rollerna faller sig naturligt på plats precis som i en heterofamilj. Deras föräldraskap anser de inte som ett hinder för förebilder heller. Precis som tidigare nämnd Zetterqvist (2000) resultat om att de homosexuella eftersträvar att bli accepterade som vilka föräldrar som helst ser vi detta i vår undersökning (s. 46-47). Våra intervjupersoner hävdar alla att de inte ser någon direkt skillnad på homosexuella - och heterosexuella familjebildningar. Kärnfamiljen ses bara vara en mall som många har hängt upp sig på. Våra intervjupersoner poängterar att det finns så många familjekonstellationer i dagens samhälle. Zetterqvist (2000) belyser just detta i sin undersökning och menar att dessa olika konstellationer ökar i Sverige (s. 3).

Goffman (1973) lyfter även han upp samhällets normer. Applicerar vi homosexuella familjebildningar i Goffmans stigmatiseringsteori kan vi snabbt förstå att dessa familjer anses gå emot samhällets (*de normalas*) normer och förväntningar och blir då stigmatiserade. Deras stigma, den annorlunda familjekonstellationen, anses avvika helt. De stigmatiserade är införstådda med detta men ser samtidigt sig själva som vilken familj som helst (s.11, 115).

9.3. Hur de intervjuade känner, tycker och tänker kring lagar

9.3.1. Resultat

Vi ställde några konkreta frågor kring kunskaper och åsikter om aktuella lagar. Två tredjedelar av de svarande uppgav att de hade bra inblick i lagarna, vissa mer, vissa mindre. Endast en menade på att hon inte överhuvudtaget var inläst på området, dock var detta en av dem som inte vill bli förälder. Två stycken sade sig vara osäkra men visade sig ha bättre insikt än de trodde. De som uppgav sig vara insatta hänvisade sina kunskaper till böcker och media men också till diskussioner med andra i samma situation.

Gällande lagen för adoption var samtliga utom en överens om att det är positivt att homosexuella par får prövas som adoptivföräldrar. Kvinnan som ställde sig något negativt till det menade att ett adopterat barn har det otryggt redan från början och kanske därför får dubbla svårigheter i samhället med homosexuella föräldrar. Annars menade flertalet att barn i homosexuella familjer borde få det riktigt bra då det ligger så mycket planering och efterlängtan bakom det. Samtliga av de svarande ställde sig tveksamma om lagen fungerar i praktiken. Nettan, 39 år, sade; *"Jag menar det låter så fint, jättest fint, men det funkar inte i verkligheten"*.

Till lagen för inseminering ställde sig alla negativa och menar att homosexuella ska ha samma rättigheter som heterosexuella och få insemineras på klinik i Sverige. De kände sig diskriminerade. Så som lagen ser ut nu så menade många av de intervjuade att homosexuella får vända sig till kliniker i utlandet istället. Nackdelen med det är att spermadonatorerna är anonyma. Även om alternativet finns att göra det hemma så poängterades det av en av de intervjuade att det alltid finns en sjukdomsrisk med det. Dock lyfte en man fram att man inte ska hänga upp sig på att föra sina gener vidare utan att det finns så många andra alternativ.

9.3.2. Analys

Intressant med vår undersökning är att de svarande visade en viss tveksamhet till sin kunskap om lagarna. Vi har reflekterat lite kring detta och kommit fram till att deras distans till ett föräldraskap kan vara anledningen till detta. De som visade upp bäst kunskaper var de som hade föräldraskapet mest aktuellt. Alla visade dock sig vara betydligt mer införstådda än vad de själva trott, detta kan vara eftersom de alla ser intresse i debatter och liknande som associeras till homosexualitet.

En intressant synvinkel är att en av våra intervjupersoner ser något negativt på att homosexuella adopterar. Detta för att de adopterade barnen redan befinner sig i en otrygg och okänd situation för dem själva. Tidningsartiklar som vi läst inför arbetet med uppsatsen, visar dock på att internationell forskning pekar på att homosexuella som själva fått hitta och forma sin identitet i samhället där majoriteten är annorlunda än en själv, kan finnas särskilt lämpade att ta hand om adopterade barn och stötta dem i processen att finna sig själv trots att de ser sig som annorlunda (Dunne, 2002-05-22, Dagens Nyheter.). Denna artikel visade vi för den intervjuade vid ett annat tillfälle efter intervju och hon ändrade sin mening något. Hon uttryckte att så hade hon aldrig tänkt på det men att det var en otroligt intressant synvinkel på det. En fråga vi ställde oss då var om denna intervjuperson anammat den stigmatisering som sker mot homosexuella adoptivföräldrar. Att bortse från den sociala normen i samhället kan många gånger vara svårt.

I Zetterqvist Nelsons undersökning kommenterar de intervjuade att de vill ha samma rätt att vara som vilka föräldrar som helst. Detsamma hittar vi i vår egen undersökning då de svarande menar att de inte ska diskrimineras utan ha samma rätt som heterosexuella och få insemineras på svenska kliniker.

Enligt Erving Goffman (1973) vidtar *de normala* i samhället åtgärder som innebär diskriminering och reducering av den stigmatiserades livsvalmöjligheter. På detta vis ställs heterosexuella och homosexuella olika inför lagen i dagens samhälle. Lagen fungerar som en nedskrivna norm och med hjälp av denna övertygas människor att de stigmatiserade står för något farligt och oaccepterat. (s.14-15).

9.4. Hur de intervjuade känner, tycker och tänker kring det heteronormativa samhällets attityder med fördomar och mobbing

9.4.1. Resultat

Alla svaren genomsyrades av att de märker av fördomar i samhället. De kopplade fördomarna till rädsla, okunskap, ointresse och distans till homosexualitet. Däremot går det att utläsa att de intervjuade kände av fördomarna på olika sätt. Tre av de intervjuade svarade att vid ”komma-ut” processen kände de av ett visst motstånd från familjemedlemmar, speciellt mödrarna. Den ena kvinnan berättade att hennes mor menar på att hon genom att gilla tjejer har gjort avkall på rätten att bli mor. En annan av kvinnorna sade att hennes mor blev så besviken då hon drog slutsatsen att hon aldrig skulle få bli mormor men att de vyerna är vidgade nu och att vår intervjuperson nu har fullt stöd från hela sin omgivning. De övriga upplevde en trygghet i stödet från familj och närmaste omgivning.

En av frågorna gällde ett klassiskt argument i samhället om att homosexuellas barn kommer att utsättas för mobbing på grund av deras föräldrars sexuella läggning. De intervjuade mötte detta argument på samma vis. De hävdade alla att det är ett dåligt argument för att homosexuella inte ska få skaffa barn. Samtidigt menade de att de är medvetna att det kan vara en faktor för mobbing men att det finns så många andra faktorer för mobbing. De intervjuade räknade upp en rad alternativ för mobbing, så som; annan härkomst, social klass, utseende, betyg mm. En av de intervjuade menade att det kan vara praktiskt taget vad som helst som kan bli grund för mobbing. Hon menade att barn kan vara väldigt grymma, de letar alltid upp den svagaste länken för att dra uppmärksamheten från sig själv.

Tre av de intervjuade menade samtidigt att en av rädslorna inför att få barn i en homosexuell familjebildning är fördomarna i samhället inför deras sexuella läggning. Madde, 21 år, sade; *”jag känner en liten rädsla över att barnet kan komma att hamna i försvarande positioner för oss mammor bara för att vi är ett lesbiskt par”*. De tre menade att de är väl medvetna om att barnet kan bli utsatt för mobbing och att det känns skrämmande. Men samtidigt så känner de att det inte är det som kommer avgöra beslutet om familjebildning.

Erik, 26 år, sade att; *”det känns som man är i den fasen i samhället att först kunna acceptera de homosexuella som de är, att få älska vem man vill, vara den man är. Nästa steg blir det här med att skaffa familj, men det känns inte som vi kommit dit än”*. En annan av de

intervjuade männen svarade liknande och menade att samhället inte har kommit till den punkten än att det är vidare tolerant till homosexuella familjebildningar.

Stina, 22 år, uttryckte att synen på homosexuella familjebildningar går hand i hand med de homosexuellas egna syn. Hon menade att om man som homosexuell förälder själv tycker att det är något onaturligt med det så kommer självklart omgivningen också att tycka det. Hon menade att det är föräldrarnas plikt att inte framställa det som något onaturligt.

Hon drog in vikten av öppenhet vilket även genomsyrade allas svar både gällande homosexuellt föräldraskap men även bekämpningen av fördomar i samhället.

9.4.2. Analys

Samtliga av våra intervjupersoner är öppna med sin sexuella läggning för sin familj. För övriga omgivningen så som på jobbet eller i skolan ser det olika ut. Vissa är mer öppna och andra mindre. Några av våra intervjupersoner tog upp svårigheten med att berätta för sin familj och det är många som inte har sagt något om sin sexuella läggning överhuvudtaget på jobb eller till sina kursare. De har alla mött fördomar i samhället. Goffman (1973) tar upp att det många gånger är för den närmaste omgivningen som man är försiktig med att berätta. De homosexuella vet att de avviker från samhällets normer. De känner sig stigmatiserade. Men Goffman belyser att då en intimare kontakt sker försvinner stigmatiseringen och det är detta stadiet som alla våra intervjuade gått igenom med sina nära och kära (s. 61.63).

Ett sätt att titta på risken för mobbing riktat mot barnen till homosexuella föräldrar utifrån Goffmans stigmatiseringsteori är tanken på information vi utger hela tiden. Goffman (1973) menar att samhället stämplar även de som omger den stigmatiserade som avvikare (s. 55). Detta ses som en risk för mobbing riktat mot barnen. En del av våra intervjupersoner avfärdar detta som ett dåligt argument samtidigt som andra känner en rädsla inför det.

Av svaren från våra intervjuade går att utläsa att många av dem har positiva erfarenheter av ”komma-ut” processen. Detta gör att de vid flertal tillfällen i intervjun lyfter upp vikten av öppenhet. De ser på öppenheten som ett redskap för att möta omvärlden. Detsamma går att utläsa ur Zetterqvist Nelsons (2000) undersökning. Hennes intervjupersoner uppfattar öppenheten som ett viktigt redskap men att den har sina begränsningar. Då man har barn står man inför en relativ öppenhet. De nämner det som en förhandlingsbar öppenhet där man utgår från barnens önskan. Det fanns allt från de som lever öppet inom hemmets väggar och det

fanns de som lever i total öppenhet i alla lägen (s. 54). De vi kan utläsa från våra intervjupersoner är att de har en längtan efter att leva i total öppenhet. Frågan är hur denna syn på öppenheten ändras under årens lopp. Zetterqvist intervjupersoner hävdar just detta att förhållningssättet till öppenheten ändrats fram och tillbaka under åren (ibid. s 54). I SCB:s (2000) undersökning kan vi som tidigare nämnt däremot läsa att de som lever mest öppna är de med barn i hushållet vilket skulle kunna tyda på att våra intervjupersoner kan hålla fast vid sitt förhållningssätt (s. 10-11).

Även Erving Goffman (1973) tar upp olika beslut kring öppenheten. Han menar att eftersom de stigmatiserade är så pass medvetna om att de avviker och att det finns en olust med att bli utpekad som avvikare så måste de hela tiden ta ställning till sitt förhållningssätt för öppenhet. Ska de visa sig öppet eller inte? Ska de prata om det i nya situationer? Ska de ljuga om sin sexuella läggning? För vem och för vilka i så fall? (s. 50-51). Precis som Zetterqvist belyser så måste man sedan ta nya ställningstaganden inför dessa frågor då barn också finns med i bilden. Detta komplicerar det homosexuella familjebildandet och gör det mera svåråtkomligt än för många heterosexuella, vilket många av våra intervjupersoner kommenterar flera gånger under intervjuerna.

9.5. Hur de intervjuade känner, tycker och tänker om framtiden

9.5.1. Resultat

Två av de intervjuade menade att det just nu ligger i tiden att diskutera homosexualitet och homosexuella familjebildningar. Detta på grund av att det fortfarande finns ett stort avståndstagande för många. Att okunskap, ointresse präglar mångas syn. En av de kvinnliga intervjuade sade att många ser det fortfarande som ett problem eftersom det är mer komplicerat än i en heterorelation. Den andra intervjuade sade att han tror att allt kommer att uppfattas som mycket mera naturligt för folk när allt ståhej lagt sig, att folk inte längre kommer att bry sig så mycket. De båda menar att de ser ljusst på framtiden.

En av de intervjuade ställde sig osäker till en skillnad i framtiden. Hon menade att vi redan idag kommit så långt i acceptansen för homosexuella att hon inte ser hur det skulle kunna utvecklas mer. En aning osäker ställde sig ytterligare en av de intervjuade men menade att hon har ett stort hopp om att det kan bli mera accepterat. Hon hoppades att det ska bli lättare

att sätta barn till världen för homosexuella. Att det ska bli lika naturligt som för heterosexuella.

De övriga svaren genomsyrades alla av tron på en ljusare framtid. Henrik, 34 år och Nettan, 39 år, förde båda tankarna tio år tillbaks i tiden och menar att samhället utvecklas hela tiden, det har vi ju sett under dessa år. Så hur långt kommer inte samhället ha utvecklats om tio år framåt?

Erik, 26 år och Madde, 21 år, hävdade båda att ju vanligare det blir desto mera accepterat kommer homosexuella familjebildningar att bli. Erik fortsatte med att detta kommer att medföra ökad förståelse. Madde poängterade att olika åsikter kommer alltid att finnas i samhället men om respekten inför varandras olikheter ökar så kommer homosexuella familjebildningar kännas mera naturliga.

9.5.2. Analys

Som vi tidigare nämnt så är det inte en fråga om homosexuella ska bli föräldrar utan utifrån vilka förutsättningar och hur samhället ska fortsätta reagera. Våra intervjupersoner märker fördomarna i samhället och en del av dem känner en viss rädsla gentemot dem. Men samtidigt hävdar de att det inte kommer vara en anledning för dem att inte bilda familj. Detsamma hittar vi spår av i SCB:s undersökning där man ser att gruppen homosexuella föräldrar kommer att öka stort inom de närmsta fem åren (SCB, 2000, s. 30).

En del av våra intervjupersoner menar att ju vanligare det blir med homosexuella familjebildningar desto mer accepterat kommer det att bli. Detta skulle vi kunna styrka med Goffmans (1973) argument om att ju närmre och intimare relation man får till en avvikare desto mer avvecklas stigmatiseringen av denne. En förståelse och en vidare syn som även uppfattar de som anses vara positiva egenskaper hos den stigmatiserade (s. 59). Om de homosexuella lever öppnare så kommer fler och fler i samhället att få en intimare relation med de homosexuella. Det kan då öka acceptansen av homosexuella familjebildningar. Goffman skriver just att råd till de avvikande är att leva öppet och närma sig de som upplever dom som främmande sakta men säkert. De stigmatiserade är människor som vem som helst, de är inte en viss stereotyp som samhället kan se dem som. Precis som Goffman påpekar så har alla människor någon egenhet som skiljer dem från andra. På det sättet blir vi alla

avvikare någon gång i någon situation. Detta borde vidga våra vyer och göra samhället mera accepterat (ibid. s. 131-132, 145).

10. Slutsatser och avslutande diskussion

Utifrån vår uppsats kan vi dra ett par slutsatser. Som vi nämnt vid olika tillfällen i uppsatsen så visar vår undersökning, med stöd av tidigare undersökningar, att frågan inte handlar om ifall de homosexuella *ska* bilda familj utan istället under *vilka förutsättningar* och hur övriga i samhället kommer att hantera detta.

Våra frågeställningar under arbetets gång har varit;

- Hur känner, tycker och tänker de intervjuade inför ett eventuellt föräldraskap i dagens samhälle?
- Hur känner, tycker och tänker de intervjuade angående olika familjebildningar, roller och förebilder?
- Hur känner, tycker och upplever/reagerar de intervjuade inför samhällets reaktioner på homosexuellas föräldraskap?
- Vad anser de intervjuade om lagarna kring adoption och insemination?

Vi kan med vår undersökning presentera en rad slutsatser utifrån våra frågeställningar som vi själva kan tycka ter sig väldigt logiska. Flertalet av våra intervjupersoner ser positivt på ett eventuellt framtida föräldraskap. Samtliga svarande ser inte sitt föräldraskap som annorlunda från heterosexuellt föräldraskap. De upplever inte heller sin framtida familjebildning som så väldigt annorlunda. Manliga och kvinnliga förebilder kommer deras barn att få ändå och rollerna i familjerna är inte väldigt specifika i heterosexuella förhållanden heller. Vid intervjutillfällena har de svarande mängder med lösningar på det som många i övriga samhället lyfter upp som problematiska aspekter. De viftar bort de flesta argument som dåliga argument utan någon särskild grund.

Idag finns det redan en rad olika alternativ för homosexuella att få barn. Dock sätter lagstiftningen vissa hinder och gränser. Våra intervjupersoner lyfter fram diskrimineringskänslan inför lagstiftningen men påpekar samtidigt att med tid och pengar kan de homosexuella ta sig förbi en del av dessa hinder. Både vår undersökning och SCB:s (2000) undersökning visar på att fler och fler homosexuella har en längtan efter att bli föräldrar, att

de tänkt över olika alternativ och har lösningar på det. Både adoptioner och insemination på klinik eller sjukhus går att genomföra utanför Sveriges gränser.

Vår undersökning visar även att fördomar i samhället mot homosexuellt föräldraskap förmedlar en oroskänsla men att det inte är en avgörande faktor. Istället blir det bara en ytterligare aspekt för de homosexuella att tänka över i alla de funderingar som vilken person som helst, oavsett sexuell läggning, står inför vid ett eventuellt föräldraskap.

Det är ovannämnda slutsatser som summerar vår huvudslutsats. Vi anser utifrån våra svar att homosexualiteten i sig inte alls är en avgörande faktor för närheten till ett föräldraskap. Samma längtan, samma engagemang, samma frågor och funderingar som man kan hitta hos heterosexuella människor hittar vi hos våra intervjupersoner. De ser sig själva som lämpade som vilka föräldrar som helst. Även Zetterqvists (2000) undersökning tyder på detta vilket gör att det egentligen inte är någon nyhet. Föräldrarna i hennes undersökning vill få rätten att tillhöra gruppen "vilka föräldrar som helst".

Många av diskussionerna både i samhället och med våra intervjupersoner kretsar kring orosmomentet mobbing. En oro finns att homosexuellas barn ska bli utsatta i skolan. Våra funderingar kring detta är att barnen handlar efter sina föräldrars ståndpunkt vilket i sin tur utgår oftast från heteronormativa funderingar. Men även homosexuella kommer ju att få heterosexuella barn. Ska de då "insylta" dem i ett homonormativt tänkande? Vi anser att detta är en vanlig rädsla hos många heterosexuella i samhället.

Kommittén om barn i homosexuella familjer, som var uppdragsgivare till båda de undersökningar som vi jämfört vårt material med, lämnade senare ett betänkande *Barn i homosexuella familjer* (SOU 2001:10) till justitieminister Thomas Bodström där de, som resultaten påvisar, bland annat föreslog att;

- homosexuella par som ingått registrerat partnerskap skall ha rätten att prövas som adoptivförälder.
- att en registrerad partner skall ges rätten att adoptera partnerns barn så kallad närståendeadoption.
- att homosexuella par skall få rätt till insemination vid klinik.

I ett faktablad från Justitiedepartementet (se avsnitt 5.2.1) går att läsa att de resultat nationell forskning fått fram, vilka Kommittén tagit del av, visar på att det inte finns några skillnader mellan homosexuella och heterosexuella föräldrar när det gäller föräldrars förmåga att ge sina barn en god omsorg och omvårdnad.

Vi i samhället behöver vidga våra vyer på samma sätt som den ovan nämnda parlamentariska kommittén gjorde. Precis som våra intervjupersoner lyfter fram så finns det olika accepterande faser. Deras närstående har gått igenom dessa faser och vidgat sina vyer. Är det inte dags för oss övriga att göra detsamma? Som sagt, faktum kvarstår; det är inte en fråga *om* de homosexuella ska bilda familj utan istället utifrån *vilka förutsättningar* och hur vi i övriga samhället ska bemöta det. Hur ska vi i samhället kunna hjälpas åt att göra så att dessa barn får det så bra som möjligt? Kanske är det dags att tänka om...

Källförteckning

Fakta litteratur och tidigare undersökningar

Edman, Greger (Red.) (1996) *Älskade barn - Homo- och bisexuella föräldrar berättar*. Stockholm, Carlssons Bokförlag.

Goffman, Erving (1972) *Stigma – den avvikandes roll och identitet*. Sv. översättning Richard Matz, Stockholm, Rabén och Sjögren.

Hedman, Ninni & Oscarson, Karin (Red.) (2003) *Tjejerna mot strömmen - Berättelser av flator, bin och könsöverskridare*. Stockholm, Periskop Förlag AB.

Hilte, Mats (1996) *Avvikande beteende – en sociologisk introduktion*. Lund, Studentlitteratur.

Hilte, Mats (2001) *PM för uppsatsskrivare*. Lund. Socialhögskolan, Lunds Universitet.

Holme, Idar M & Solvang, Bernt K (1997) *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund, Studentlitteratur.

Jansson, Ann-Christine (1992) *Handbok för homosexuella föräldrar*. Rfsl

Kvale, Steinar (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund, Studentlitteratur.

Parikas, Dodo (1995) *Öppenhetens betydelse - Homo- och bisexuella i Sverige mellan perversitet och dygdemönster*. Stockholm, Carlssons Bokförlag.

SCB, Statistiska Central Byrån, (2000) *Din syn på barn och familjebildning*.

Stenholm, Sara & Strömberg, Cecilia (2004) *Homofamiljer - Guide i praktiska, juridiska och ibland absurda frågor för homosexuella som vill ha barn*. Wahlström & Widstrand

Zetterqvist Nelson, , Karin (2000) *Döttrar, söner och homosexuella föräldrar - En studie av homosexualitet och familjeliv sett ur barns och föräldrars perspektiv*. Linköping, Linköpings Universitet.

Artiklar och faktablad

Dunne, Guillian, *Internationella forskare: "Homoadoptioner gynnar barnen"*, Dagens Nyheter, 2002-05-22.

Regeringskansliet, Justitiedepartementet, Faktablad Ju 03.03 mars 2003

SOU 2001:10, *Barn i homosexuella familjer*, 010609

Sveriges riksdag, motion 2004/05:L320, Debatt & beslut/Rixlex

Webbadresser

www.mediaarkivet.se, Pålsson, Chatrine & Åsbjörnsson, Rolf, *Vuxnas behov går före barnens*, 2002-06-05.

www.mediaarkivet.se, Hägglund, Göran & Pålsson, Chatrine, *Nej till insemination för barnens skull*, Helsingborgs dagblad, mediearkivet debatt, 2004-04-26.

<http://www.rfsl.se/?p=108>

<http://www.rfsl.se/?p=1078>

<http://www.rfsl.se/?p=1077>

Bilaga

Intervjuguide

Intervju med ”-----” --- dagen den -- november 2004.

- Vilket år är du född?
 - Civilstatus?
 - Sedan hur länge?
 - Är du öppen med din sexuella läggning?
 - För vilka?
 - Sedan hur länge?
 - Sysselsättning?
1. Hur känner du inför ett eventuellt föräldraskap?
 2. Det finns ju olika alternativ, vilka känner du som möjliga alternativt inte möjliga?
 3. Är du bekant med lagstiftningen kring dessa alternativ?
 4. Hur har du i så fall blivit upplyst om dessa?
 5. Vad anser du om lagen både teoretiskt och praktiskt?
 6. Hur ser du på familjebilden? Den ”traditionella” kontra den ”homosexuella”?
 7. Hur upplever du rollerna i familjen?

8. Det här som många pratar om med barnets identitet, betydelsen av denna. T.ex. ”Var kommer jag ifrån?”. Hur möter du detta?
9. Hur ser du på betydelsen av manliga och kvinnliga förebilder för ett barn?
10. Vad innebär ett föräldraskap för dig?
11. Ser du någon skillnad på föräldraskapet om man är biologiskmamma, medmamma eller adoptivmamma?
12. Vad anser du vara bra egenskaper för att vara en lämplig förälder?
13. Anser du att den sexuella läggningen har någon betydelse för detta?
14. Hur upplever du din närmaste omgivnings och samhället i stort reaktioner på homosexuella familjebildningar?
15. Det finns ju ett argument som många använder och det är det här med barnens bästa, att de kanske blir mobbade eller utfrusna i skolan. Hur möter du detta argument?
16. Hur ser du på framtiden? Både på ett personligt plan med familjebildning och på samhällets attityder gentemot detta?
17. Känner du någon oro eller tveksamhet inför tanken att få barn och utifrån vilka aspekter är det då?

Sandra/Jenny, har du något att tillägga?

Något annat du vill säga?

Då tackar vi.